

Vánoční
povídka
s
duchy

CHARLES DICKENS

VÁNOČNÍ POVÍDKA S DUCHY.

CHARLES DICKENS

eknizky.sk

Vánoční povídka s duchy. by CHARLES DICKENS is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License, except where otherwise noted.

Obsah

Sloha I.	1
<i>Marleyův duch.</i>	
Sloha II.	17
<i>První ze tří duchů.</i>	
Sloha III.	31
<i>Druhý ze tří duchů.</i>	
Sloha IV.	49
<i>Poslední ze tří duchů.</i>	
Sloha V.	61
<i>Konec.</i>	

Sloha I.

Marleyův duch.

Marley ¹ umřel; povídám to hned napřed. Pochybnosti o tom nemůže býti žádné. Stvrdil to duchovní na úmrtním listě, kostelník, obstaravatel pohřbu a nejváženější truchlící. Potvrdil to i pan Skruž, a jméno Skružovo dobře platilo na burse, kdekoliv jím se podepsal.

Starý Marley byl mrtev, mrtev jako suk ve dveřích.

Pozor! Já nechci tvrditi, že by suk ve dveřích znamenal pro mne něco zvlášť mrtvého. Co se mne samého týče, myslím, že by suk v rakvi mohl znamenati tu nejmrtvější věc na světě. Ale jelikož starší předkové tak říkávali, nechci opovážlivě na tom přirovnání ničeho měniti. Bude mně tedy snad dovoleno, abych ještě jednou důrazně opětoval, že Marley byl mrtev jako suk ve dveřích.

Skruž asi věděl, že je mrtev ? Bodejť by nevěděl. Vždyť on a Marley bývali společníky v obchodě, ani nevím, po jakou řadu let.

Skruž byl jediným vykonavatelem jeho poslední vůle, jeho jediným správcem, jediným dědicem, jediným přítelem a jediným truchlícím. Avšak ani Skruž nebyl příliš zdrcen smutnou událostí, neboť i v den pohřbu zachoval si obchodní smysl a oslavil ho pěkným výdělečkem.

Mluvě o pohřbu Marleyově musím se ještě jednou vrátit, kde jsem byl začal. Není o tom pochybnosti, že byl Marley mrtev. Kdo si toto nevštípí dobře v paměť, nenajde nic zajímavého v povídce, kterou hodlám vypravovati. Kdybychom nevěděli najisto, že Hamletův otec byl mrtev, než hra na divadle počala, žádný Člověk by se nedivil jeho procházce v noční době, za chladného větru a na jeho vlastních hradbách ; vždyť si mnohý pán prostředních let tu a tam vyjde z večera na nějaké místo, kde to fouká, jako na př. na hřbitov Sv. Pavla, aby nahnal strachu svému nevyzrálému synáčkovi.

Skruž nedal s vývěsní tabule vymazati jméno starého Marleye, a ještě mnohá

1. Vyslovuj Márli.

2 Vánoční povídka s duchy.

léta po pohřbu skvěl se nade dveřmi krámkou nápis: „Skuř a Marley“; tak se totiž nazývala firma.

Lidé, kteří přicházeli do krámu poprvé, nazývali Skruže někdy Skružem a někdy Marleyem, a on se hlásil k oběma jménům. To mu bylo jedno. O, byla to tvrdá duše, ten Skruž! Jak uměl shánět, dřít, lakotit, hromadit ten starý

hříšník! Byl tvrdý a ostrý jako křemen, z něhož žádná ocílka nevykřísila jiskerky šlechetného ohně. Byl uzavřený, sám sebou se spokojující a samotářský jako ústřice. Mrazem, jenž panoval v jeho nitru, ztuhla mu stará tvář, přiostrňoval se mu špičatý nos, scvrkla a svršťela se jeho líce, a i v chůzi připomínal rampouch. Oči měl narudlé, rty tenké a zamodralé, a jeho chytrácký hlas zněl vrzavě. Šedá jinovatka pokrývala mu hlavu, obočí i štětinatý vous. Studené své ovzduší nosil všude s sebou; i za největšího horka proměnil kancelář svou přítomností v lednici, ve které ani o vánocích nenastala nejmenší obleva.

Zevnější horko a zima měly jen nepatrný účinek na Skruže, Jeho nerozehrálo žádné teplo a nemrazila žádná zimní pohoda. Žádný vítr, vánice, ani liják nebyly krutější a nemilosrdnější než on. Nejhorší nečas nemohl mu, jak se říká, na kůži. Nejprudší liják, churpelenice, krupobití a plískanice mohly se před ním honositi aspoň tím, že se někdy „předaly“, čehož se Skruž nikdy nedopustil.

Na ulici mu nikdy nikdo nezastoupil cestu, aby se ho s přívětivým pohledem pozeptal: „Jak se máte, milý Skruž? Kdy pak nás navštívíte?“ Žádný žebrák nepožádal ho o almužnu, žádné dítě nezeptalo se ho na hodiny, žádný mužský ani ženská neptali se Skruže ani jedinkrát za jeho živobytí, kam vede ta neb ona cesta. Zdálo se, že i psi, kteří vodí slepce, se v něm vyznali; neboť jakmile ho zhlídli, počali hned své majitele tahati do průjezdů a na dvorečky a vrtěli ocasem, jako by chtěli říci:

„Chraň nás zlého pohledu, slepý panel“

Ale což dbal Skruž! Právě tak se mu to líbilo. Strkal se mezi davy cestou života, odháněl a plašil veškerou lidskou sympatii a přízeň; to Skruž nazýval „míti za ušima“.

Jednou, bylo to na štědrý den, nejlepší den z celého roku, seděl starý Skruž ve své kanceláři a pracoval. Bylo studené, nevlídné počasí, k tomu ještě mlhavé. Slyšel, jak lidé venku na dvoře přešlapovali na dláždění a rukama rozhazovali, jen aby se zahřáli. Hodiny na věži právě odbily třetí, a počalo se již stmívatí — ale co to povídám stmívatí! — vždyť nebylo hrubě světlo ani za dne, a v celém okolí světlo z oken kancelářských barvilo rudými skvrnami hustý, nahnědlý vzduch.

Mlha drala se a vnikala každou skulinkou, každou dírkou a byla tak hustá, že i přes nízký dvoreček domy vypadaly jen jako pouhé stíny. Kdo viděl ten černavý mrak, valící a halící se do všeho a kolem všeho, mohl málem mysliti, že příroda bydlí na blízku a má dnes velkou várku.

Dvěře Skružovy kanceláře byly pootevřeny, aby měl na očích svého příručního, jenž opisoval psaní v nevlídné, malé komůrce, podobající se sklípku. Skruž měl jen malý oheň na krbu, ale ohniček jeho pomocníka byl ještě menší, ano, byl to skoro jen jediný žhavý uhlíček. Přiložit si nemohl, protože Skruž měl opálku na uhlí ve svém pokojíku, a příručí věděl, že jen se opovážit a dojít si k svému pánovi pro trochu uhlí, měl by po místě. Proto oblékl příručí svou bílou kazajku a hleděl se zahřátí na svíčke; ale nepochodil, neboť neměl dosti ohnivé obraznosti.

„Veselé vánoce, strýčku! Bůh dej štěstí!“ zvolal pojednou veselý hlas. Byl to hlas Skružova synovce, jenž vrazil do kanceláře tak prudce, že se Skruž ani nenadál.

„Eh,“ pravil Skruž, „hlouposti!“

Synovec Skružův se tak zahřál rychlou chůzí, že mu hezké jeho tváře jen hořely; oči měl jako jiskry, a dech šel mu z úst v podobě kotoučů kouře.

„Vánoce že jsou hlouposti, strýčku?“ pravil Skružův synovec. „Však já vím, že to tak nemyslíte.“

„A právě tak to myslím,“ pravil Skruž. „Veselé vánoce! Jaké pak máš ty právo býti vesel? Jaké máš příčiny k veselosti, vždyť jsi chudý?“

„No, dobře,“ odvětil synovec vesele. „Ale jaké pak máte vy právo býti zasmušilý, mrzutý? Vždyť jste bohatý!“

Skruž nemaje okamžitě lepší odpovědi pohotově, pronesl ještě jednou „Eh!“ a zabručel: „Hlouposti!“

„Nezlobte se, strýčku,“ pravil synovec.

„Jak se nemám zlobit,“ odpověděl strýc, „když žiju ve světě takovýchle bláznů? Veselé vánoce! Jdi mi s nimi! Čím jsou ti vánoce, než dnem, abys platil gměnky nemaje peněz; dnem, kdy jsi o rok starší, ale o nic bohatší; dnem, kdy máš uzavřítí obchodní knihy a shledáváš, že's po celý rok na všem prodělával. Kdyby šlo po mém,“ pravil Skruž rozhorleně, „dal bych každého blázna pokřikujícího ‚Veselé vánoce usmažiti s jeho vlastním puddingem² a pochovati s kolem z bodlavé palmy,³ vbodnutým do jeho srdce; to bych udělal!“⁴

2. Pudding = nákyk; zvláště o vánocích pojídá se všude v Anglii plum-pudding = švestkový nákyk.

4 Vánoční povídka s duchy.

„Ale strýčku!“ domlouval mu synovec.

„Synku!“ odvětil strýc přísně, „svět si vánoce, jak se tobě líbí, a já je budu slaviti podle své chuti.“

„Slaviti!“ zvolal Skružův synovec, „ale vy jich neslavíte!“

„Jen mne nech,“ pravil Skruž. „Vyzískej z nich hodně, aspoň tolik, jako jsi vyzískal z nich posud!“

„Je mnoho věcí, ze kterých jsem mohl vyzískati, ale nevyzískal, je pravda,“ odušil synovec, „a k těm patří také vánoce. Ale proto jsem přece jen míval vánoce za zvláště milé svátky, nehledě ani na úctu, kterou jsme povinni jejich posvátnému jménu a památce, můžete-li si je vůbec bez toho mysliti. Je to srdečná, smířlivá, lidomilná a lahodná doba výroční, je to ta jediná v dlouhém kalendáři, kdy lidé obojího pohlaví si ochotně otvírají uzavřená srdce svá a kdy pán nepán se cítí spolupoutníky ke hrobu a nikoli jinými tvory s rozličnými cestami. A proto, strýčku, třeba mně vánoce nikdy nepřinesly kouska zlata nebo stříbra do kapsy, přece mne Činivaly a budou, jak doufám, i příště Činiti blažena. Bůh jim žehnej!“ ,

Příručí ve sklípku odměnil ho na znamení, že s ním ze vši duše souhlasí, bezděčným potleskem. Ale vzpomínajíc se, že se dopustil neslušnosti, jal se rozčechrávat oheň, čímž nadobro uhasil poslední kmitavou jiskru.

„Jestli se ještě jednou ozvete,“ pravil Skruž, „oslavíte vánoce tím, že vás vyženu z místa! — A ty's nějaký řečník!“ dodal obrátiv se k synovci ; „jen tomu se divím, že tě ještě nezvolili do sněmu.“

„Nezlobte se, strýčku; raději mně slibte, že s námi zítra budete obědvat!“

Skruž mu na pozvání odpověděl, aby si šel do horoucího se svým obědem.

„Proč to?“ zvolal Skružův synovec. „Proč?“

„Proč jsi se ženil?“ pravil Skruž.

„Protože jsem se zamiloval.“

„Protože jsi se zamiloval!“ ušklíbnul se Skruž, jakoby kromě vánoc byla také láska nejsměšnější věcí na světě. „S Bohem!“

„Strýčku, vy jste u mne nebyl ani jednou před tím; proč to nyní uvádíte jako příčinu, že mne nechcete navštívit?“

„S Bohem !“ pravil Skruž.

3. Bodlavá palma neboli cesmina jest keř dubu podobný, má listy vždy zelené, ostnité a tuhé, bobule červené; roste zejména v krajinách kolem Středozemního moře a v Anglii.

4. Tak dříve v Anglii samovrahy pochovávali: do srdce vrazili jim kůl a pak je zahrabali na rozcestí.

„Já od vás ničeho nechci, ničeho od vás nepotřebuji; proč nechcete žiti se mnou v přátelství?“

„S Bohem!“ děl Skruž.

„Je mně srdečně líto, Že jste tak tvrdošijný. Nemívali jsme nikdy mrzutostí, které bych byl já vyvolával; ale ke cti a slávě vánoc chtěl jsem učiniti pokus a ze své vánoční nálady se vyrušovati nedám. A tak vám přeju veselých vánoc, strýčku!“

„S Bohem!“ pravil Skruž.

„A Šťastný Nový rok!“*

„S Bohem!“ pravil Skruž.

Jeho synovec odcházel bez nejmenšího hněvivého slova. Zastavil se ještě u dveří, aby přál „veselých svátků“ příručímu, který, ačkoli se třásl zimou, měl v sobě více vřelosti než Skruž, neboť poděkoval srdečně.

„To je také takový,“ bručel Skruž, jenž to zaslechl, „ten můj příručí. Má patnáct šilinků⁵ na týden, ženu i děti, a pořád jen vede svou o veselých vánocích. Ti lidé jakoby byli z blázince utekli.“

Jedva Skružův synovec odešel, vstoupili jiní dva pánové. Byli to statní páni příjemného zevnějšku a stáli nyní v pisárně Skružově, majíce klobouky v rukou. Měli s sebou jakési knihy a listiny.

„Firma Skruž a Marley, myslím,“ pravil s úklonou jeden z pánů, podívav se na listinu. „Mám potěšení mluvit s panem Skružem Či s panem Marleyem?“

„Pan Marley jest již sedm let mrtev,“ odvětil Skruž. „Zemřel před sedmi lety právě minulé noci.“

„Doufám, že jeho štědrost přešla na žijícího jeho společníka,“ pravil jeden pán, vyndávaje svou navštívenku. Řekl božskou pravdu, neboť si bývali podobni, jakoby si vzájemně byli z oka vypadli. Při slově „štědrost“ Skruž se zamračil, potřásl hlavou a vrátil pánovi navštívenku.

„V této posvátné době, pane Skruž,“ pravil pán a vzal do ruky péro, „jest více než kdy žádoucí, abychom se poněkud postarali o chudé a opuštěné, kteří zvláště nyní snášejí kruté útrapy. Tisícům nedostává se nejvšednějších potřeb, a statisícové nemají nejnutnějšího pohodlí, pane.“

„A což není dost vězení?“ tázal se Skruž.“

„Á, těch je ovšem dosti,“ odpověděl pán odkládaje péro.

„A což robotárny?“ ptal se dále Skruž; „snad už zahájejí?“

5. Anglický šilink — 50 našich krejcarů. 20 šilinků = 1 libra šterlinků = 10 zl. r. m.

6 Vánoční povídka s duchy.

„To ne, ale raději bych řekl, Že. zahálejí.“

„Šlapací mlýny a zákony o chudinství jsou snad také ještě v plné platnosti?“ ptal se Skruž.

„Až v příliš velké, pane!“

„Soudil jsem z vašich slov, že snad blahodárné působení jejich bylo zastaveno nebo odklizeno,“ pravil Skruž. „Jsem tomu velmi povděčen, že tomu tak není.“

„Domnívájíte se, že ani šlapací mlýny, ani zákony o chudinství nedovedou po křesťanskou obveseliti a zotaviti mysl i tělo lidu,“ odvětil pán, „sestoupilo se nás několik, abychom sebrali něco peněz, za které bychom chudině opatřili jídla, pití a topiva. Volíme tuto dobu, protože právě nyní nouze doléhá na lid nejtížeji a bohatí se nadouvají nejvíce. Mnoholi pak ráčíte upsati?“

„Nic,“ odvětil Skruž.

„Přejete si, aby vaše jméno bylo zatajeno?“

„Já si přeju, abyste mne nechali na pokoji,“ odvětil Skruž. „Jelikož jste se mne ptali, Čeho si přeju, řekl jsem vám to bez okolků. Já sám vánoce neslavím; abych na jejich oslavování připlácel lenochům, toho se mně také nechce. Naplatím se dosti na ústavy dříve jmenované, a kdo nemůže ve světě dál, ať si tam jde.“

„Mnozí tam nemohou jíti, a jiní by raději podstoupili smrt.“

„Komu je smrt milejší,“ pravil Skruž, „také dobrá; tím aspoň ubude lidí, je jich beztoho příliš mnoho. Konečně já, odpusťte, ničeho o nich nevím.“

„Ale můžete se dověděti,“ podotkl pán.

„Mně do nich nic není!“ odvětil Skruž. „Každý Člověk toho má až po krk sám se sebou, a nezbývá mu času starati se o lidi jiné. Nevím prací, kam dřív. S Bohem, pánové!“

Pánové vidouce, že by nepořídili, odešli. Skruž dal se do práce ještě sebevědoměji a v rozmaru značně lepším než obyčejně.

Mlha a tma zhustly zatím venku tak, že lidé pobíhali s hořícími pochodněmi, aby svítili na cestu koňům zapřaženým do vozů a kočárů. Starobylá kostelní věž, jejíž chraptivý, starý zvon vykukoval na Skruž z gotického okna ve zdivu, stala se neviditelnou a odbýjela hodiny a čtvrti kdesi v mracích, při čemž vždy následovalo třaslavé chvění, jakoby promrzlé hlavě nahoře zuby cvakaly zimou. Zima přituzovala. Ve hlavní ulici na rohu nádvoří spravovali dělníci plynové roury a rozdělali velký oheň v pánvici, kolem kterého se

nahrnulo množství otrhaných mužův a hochů. Ohřívají si ruce a pokukovali na sebe jsouce radostí u vytržení. Voda, která vytryskla z vodního potrubí, v okamžiku zamrzala v mrzoutský led. Jas a třpyt oken, ve kterých prskaly palmové větvičky od palčivých lamp, ruměnily přibledlé

líce kolemjdoucích. Krámy obchodníků drůbeží a jiným zbožím vypadaly tak svátečně, jako by toho dne v nich bylo vše na vzácnou podívanou a nikoli na všední prodej. Lord Mayor dal ve svém mohutném sídle rozkazy svým padesáti kuchařům a číšníkům, aby vystrojili vánoce, jak na Lorda se sluší. I ten krejčík, kterého Lord Mayor odsoudil minulý pondělek k pokutě pěti Šilinků za to, že ve stavu opilém tropil po ulici výtržnosti, dohlížel a míchal pudding na zítřek ve své podkrovní komůrce, kdežto jeho hubená žena Šla, majíc dítě na ruce, koupit hovězího masa.

Mlha pořád houstne, mráz ještě přituzuje; Zima leze za nehty, proniká tělem a štípe. Kdyby svátý Dunstan⁶ jen jedním dechem toho mrazu byl zlému duchu opálil nos a neužil obyčejné zbraně své, ten by byl teprve řval.

Majetník mladého tenkého nosičku, ohlodávaný a obíraný hlodavým mrazem jako kosti od psů, zastavil se u dveří Skružových, aby zanotoval mu do dveří vánoční písničku. Jedva však zazpíval

„Narodil se Kristus Pán, veselme se!“

Skruž chytil pravítko s takovou zuřivostí, že ubohý pěvec zděšen dal se na útěk.

Konečně nadešla hodina kdy se zavírají krámy. Skruž vstal nevrle se své Židle a mlčky přisvědčil příručímu, ve sklípku, který byl již hodnou chvílí okouněl, že může jiti po svých. Příručí ihned shasil svíčku a dal klobouk na hlavu.

„Myslím, že chcete míti zítřejší den celý pro sebe,“ pravil Skruž..

„Nenamítáte-li, pane?“

„Není mně to vhod a není to spravedlivé. Kdybych vám za to strhl, dva Šilinky, myslil byste, že se vám stala kdo ví jaká křivda, že ne?“

Příručí se lehce pousmál.

„Ale že mně se děje křivda, musím-li zaplatiti celodenní mzdu darmo, na to si asi nevzpomenete?“

6. Sv. Dunstan byl arcibiskupem Kanterburským. (Zemřel r. 988.) Dábel prý jednou k němu přišel, aby ho odvrátil od křesťanství; ale sv. Dunstan chytil žhavé kleště a přiskřípl jimi ďáblovi nos tak, že hned vzal do zaječích.

8 Vánoční povídka s duchy.

Příručí podotkl, že je to jen jednou za rok.

„Divná to záminka, abyste směli každoročně pětadvacátého prosince člověku sahati do kapsy,“ pravil Skruž zapínaje svůj svrchník až po bradu

„Jelikož promrháte celý den, hleďte, abyste tu byl tím Časněji následujícího rána.“

Písař slíbil, že jistě přijde, a Skruž odešel cosi zabručev. Písařna byla v okamžiku zavřena, a písař vyšel si „v bílé kazajce vykukující mu z pod vesty (nosil ji místo zimníku) na klouzačku nedá eko Kornhillu, kde se mezi jinými výrostky asi dvacetkráté projel na počest Štědrého večera a potom běžel, co mu nohy stačily, domů, aby si zahrál na slepou bábu.

Skruž zašel si na večeri do zastrčeného hostince, a když přečetl veškeré noviny i bankovní zprávy, šel si domů lehnout. Obýval komnaty, které kdysi náležely jeho zemřelému společníku. Byla to řada tmavých pokojů ve stlačeném stavení v pozadí dvora, kdež vypadalo, jako by sem bylo zaběhlo, když bylo ještě mladým domkem, když si hrálo na schovávačku s jinými domy a nemohlo najiti cestu zpátky. Bylo dosti staré a dosti zasmušilé, neboť v něm nebydlel kromě Skruže nikdo, a všechny ostatní místnosti byly pronajaty za pisárny. Nádvoří bylo tak tmavé, že i Skruž, jenž tu znal každý kámen, jda domů, hmatával kolem sebe rukama.

Mlha a šedý mráz halily stará vrata domu, že se zdálo, jako by genius počasi seděl ve smutném přemýšlení na zápraží.

Povídám jako věc jistojistou, že na klepátku⁷ na dveřích nebylo nic zvláštního kromě toho, že bylo velmi veliké. Jest také jisto, že Skruž vídal toto klepátko z rána i z večera po celou dobu, co v domě přebýval, jakož i to, že Skruž měl právě tak málo toho, co se nazývá obrazností, jako kterýkoli jiný obyvatel londýnské City⁸ nevyjímaje ani městskou radu, konšely ani obec oprávněných k volbě měšťanů, a to je velké slovo. Také sluší se připomenouti, že Skruž ani jedinkou myšlénkou nevzpomněl zacelých sedm let až tohoto odpůldne na svéjio zemřelého společníka. A nyní ať mně, kdo může, vysvětlí, jak se to stalo, že Skruž, strčiv klíč do dírky dveří, spatřil v klepátku, aniž se ono v nejmenším změnilo, nikoli klepátko, ale Marleyovu tvář. Ano, Marleyovu tvář! Nebyla zahalena neproniknutelnou tmou, jako ostatní předměty na nádvoří, ale měla kolem sebe jakési podivné světlo jako zahnívající mořský rak ve sklepe.

7. V Anglii mají na dveřích podlouhlá kovová klepátka, aby se nemusilo klepati prstem.

8. City (vyslov: sity) jest název nejstarší čtvrti Londýna, kde obchod a průmysl mají své středisko.

Nedívala se naň ani hněvivě, ani zuřivě, ale pohlížela na Skruže, jak se Marley naň vždy díval: s příšernými brejlemi, vysunutými na příšerné čelo. Vlasy měl rozježený, jako by do nich foukalo, nebo od horka, a ačkoli měl oči dokořán, nejevily nejmenšího pohnutí. To a smrtelná barva činily tuto tvář strašnou, ale zdálo se, že tato hrůza zdála se od tváře nezávislou, ale že je částí jejího výrazu.

Když se Skruž podíval upjatě na tuto vidinu, proměnila se opět v klepátko.

Není pravda, že by se nebyl lekl, nebo že by mu tělem nebyl projel ledový pocit, jehož nezakusil od mladosti. Avšak on položil ruku na klíč, s kterého ji byl uškubnul, otočil jím prudce, vstoupil do světnice a rozsvítil svíčku.

Než zavřel za sebou dveře, pozastavil se a opatrně vykoukl, jakoby skoro očekával, že se naň ušklíbne Marleyova tvář. Ale na dveřích nebylo ničeho kromě šroubů a nýtů, které držely klepátko, a tak se slovy:

„ba, ba, a

bouchl za sebou dveřmi.

Toto bouchnutí rozlehlo se domem jako hrom. Zdálo se, jakoby každá světnice nahoře a každý sud ve vinném sklepě dole odpovídaly svým vlastním ohlasem. Skruž nebyl z těch, aby ho mohl nějaký zvuk postrašiti. Uzamkl dveře, dal se chodbou a po schodech, a to dosti zvolna, utíraje cestou svíčku.

Schody byly tak široké, že se mohly po nich nésti máry na příč, nikoli jen na délku, a snad proto se Skružovi zdálo, jakoby skutečně viděl pohybující se před ním máry v potmě. Půl tuctu plynových lamp by bylo nestačilo k osvětlení těchto schodů, a můžete si tedy pomysli, že si Skruž valně neposvítil svým kmitátkem.

Avšak Skruž kráčel dál nedbaje ničeho. Tma je laciná, a proto ji měl Skruž rád. Než však zavřel za sebou těžké dveře, prošel všechny světnice, aby se přesvědčil, je-li vše v pořádku. Ta tvář mu ještě nevyšla z mysli.

Salonek, ložnice, komora, vše bylo, jak se slušelo a patřilo. Nikdo nebyl pod stolem, ani pod pohovkou. Slabý oheň klímal na krbu; lžíce a misku měl přichystány a hrneček s oukropem (Skruž měl rýmu) byl přistaven k ohni. Nikoho nebylo pod postelí, nikoho v kumbále. Nikdo nevězel v jeho županu, jenž visel dosti podezřele na stěně. V komoře nebylo nic neobyčejného. Tu stará mřížka u krbu, staré střevíce, dva košíky na ryby, umyvadlo o třech nožkách a pohrabáč. Zcela uspokojen zavřel dveře a zamkl je na dva západy, což nemíval ve zvyku. Pojistiv se takto proti všelikerým nahodilostem, odvázal si kravatu, oblékl

10 Vánoční povídka s duchy.

si župan, obul pantofle, nasadil si noční čepici a usadil se ke krbu, aby snědl svůj oukrop.

Oheň na krbu jedva kmital; bylo to pouhé nic na dnešní chladnou noc. Musil si k němu přisednouti, ano tak říká se přitlačiti, aby ucítil aspoň trochu tepla od takového štipce uhlí.

Krb byl velmi starodávným vystavěl si jej nějaký hollandský kupec, a kolem byl vyložen podivnými hollandskými dlaždičkami, které představovaly rozmanité výjevy z Písma svátého. Tu byli Kainové, i Ábelové, dcery Faraónovy, královny ze Sáby, andělští poslové, sestupující s nebes na oblacích, podobajících se podušká, Abrahamové, Belsazarové, apoštolově, vstupující na lodičky, a sta jiných postav, které poutaly jeho pozornost; avšak tvář Marleyova, již sedm let mrtvá, pohlcovala vše jako za starodávna hůl prorokova. Kdyby všechny ty hladké dlaždičky byly prázdné a měly tu moc vykouzlit na svém povrchu zlomky jednotlivých jeho myšlének, byl by se na každé z nich objevil obraz Marleyovy tváře.

„Hlouposti!“ zvolal Skruž a počal choditi po komnatě.

Když se byl několikrát prošel sem a tam, usedl si do křesla. Nazvednuv hlavu pohlédl maně na zvonek, který visel v komnatě a jehož se nyní neužívalo. Zvonek tento byl ve spojení s komnatou v nejvyšším poschodí; za jakým účelem, nikdo ; již nevěděl. S úžasem a hrůzou Skruž zpozoroval, že se zvonek počíná houpati, Houpal se s počátku tak zvolna, že jedva vydával zvuk, ale brzo rozezvučel se hlasitě, a po něm; zahlaholily všechny zvonky v domě.

To trvalo asi půl minuty, nebo minutu, ale Skružovi se to zdálo celou hodinou.

Zvonky umlkly, jak byly spustily, najednou. Potom následoval cinkavý ; hluk hluboko dole, jakoby někdo byl rachotil řetězy po sudech obchodníka s vínem ve sklepe. Skruž si vzpomněl, jak kdysi slyšel, že duchově vláčejí řetězy v domech, ve kterých straší.

V tom rozléty se dvěře u sklepa s dunivou ranou, a Skruž slyšel nyní ten hrmot mnohem zřetelněji, a zdálo se mu, že jde nahoru po schodech a nyní již se blíží ke děřím.

„A já povídám, Že jsou to hlouposti!“ pravil Skruž. „Nevěřím v to.“ ,

Ale zbledl jako stěna, když se to přihnalo dveřmi do jeho komnaty a přímo

k němu. Když to vrazilo do svěinice, prsknul tuchnoucí oheň, jakoby byl zvolal: „A vždyť ho znám, je to Marleyova tvář!“ a zhasl.

Celá jeho tvář, celá! Byl to Marley se svým copem, v obvyklé vestě, krátkých kalhotách a botách; štrápce na nich vstávaly a ježily se jako jeho cop, jako šosy u jeho kabátu, jako jeho vlasy. Řetěz; který vlekl, měl spjatý kolem pasu.. Byl dlouhý a ovíjel se mu jako ohon a byl zhotoven (Skruž to dobře viděl) z pokladen, klíčů, zámků, hlavních knih, smluv a zrtěžkých kovových měšcům. Tělo jeho bylo průsvitné,, tak že Skruž, dívaje se naň, viděl mu skrz vestu i dva knoflíky vzadu na kabátě. „Skruž slýchal Často na vlastní uši, že Marley neměl srdce, ale teprve nyní se o tom mohl přesvědčit!

Ale ani nyní tomu nechtěl uvěřiti. . Ačkoli viděl vidinu skrz na skrz a před sebou ačkoli cítil vliv její mrtvě chladných očí a rozeznával i tkanivo šátku obvázaného kolem jeho krku a brady: přece nevěřil a vzpíral se svým vlastním smyslům...

„Nu,“ pravil Skruž úsečně a chladně jako vždy, „co pak tu chcete?“

„Mnoho!“ Byl to Marleyův hlas, nebylo pochybnosti..

„Ptejte se mne, kdo jsem byl!“

„Kdo jste tedy byl?“ pravil Skruž povýšeným hlasem.

„Za živa jsem býval vaším společníkem, jsem Jakub Marley.“

„Mohl, mohl byste si sednouti?“ tázal se Skruž dívaje se naň, jakoby pochyboval.

„Mohl.“

„Tedy sedněte!“ .

Skruž učinil tuto otázku, jelikož si nebyl jist, zdali duch tak průzračný si dovede sednouti; v tom případě, že by mu to skutečně nebylo možno, těšil se na rozpaky. duchovy. Avšak duch usadil se naproti krbu, jakoby to bylo dávným jeho zvykem.

„Vy ve mne nevěříte?“ podotknul duch.

„Nevěřím,“ pravil Skruž.

„Jakých důkazů si přejete o mé skutečnosti kromě těch, které vám podávají vaši smyslové?“

„Nevím,“ pravil Skruž.

„Proč nevěříte svým smyslům?“

„Protože,“ pravil Skruž, „dost nepatrná, věc na ně účinkuje. Trochu zkažený žaludek je poplete. Vy sám snad nejste ničím jiným než kouskem nestráveného

12 Vánoční povídka s duchy.

masa, kůrkou sýra nebo drobtem nedovařeného bramboru. Ať jste kdokoli, ale já vidím na vás víc hrubého než hrobového.“

Skruž nemíval ve zvyku dělati šprýmy a právě nyní necítil v sobě valně chuti k Šaškování. Chtěl si právě jen uleviti malým Čtveráctvím, aby zapomněl na svůj strach; neboť hlas duchův pronikal mu až do morku kostí. Seděti a dívati se mlčky na tyto upřené, umrlčí oči zdálo se Skružovi nesnesitelně. I to pekelné ovzduší, které duch šířil kolem sebe, bylo strašno. Skruž je sám neviděl, ale viděl jeho účinky; neboť, ačkoli duch seděl zcela nepohnutě, vlasy jemu se ježily, šosy i štrápe jakoby do nich dmýchal žár z peci.

„Vidíte tohle párátka na zuby?“ pravil Skruž, jen aby neustával z příčiny dříve uvedené ve svém dorážení a chtěje třeba jen na okamžik od sebe odvrátiti upřený ledový pohled zjevu.

„Vidím,“ odvětil duch.

„Ale vy se na ně nedíváte,“ pravil Skruž.

„Ale já je přece vidím,“ odvětil duch.

„Dobrá,“ děl Skruž. „Potřebuji je jen spolknouti, a po celý můj život mne budou pronásledovati zástupy skřítků, které jsem si sám stvořil zkaziv si žaludek. A proto vám povídám, že jsou to samé hlouposti.“

Nad tím duch vyrazil hrozný ryk a zachřestil řetězy tak strašně, že Skruž zadržel se křesla, aby se nesvalil a neupadl v mrákoty. Ale jaké bylo jeho zděšení, když strašidlo sundalo šátek otočený okolo krku a přes bradu, jakoby mu zde bylo příliš horko, a přední čelist mu spadla na prsa!

Skruž padl na kolena a zakryl si rukama tvář.

„Milosti“ zvolal., „Hrozný zjeve, proč mne tak soužíš?“ .

„Človče, ctiteli marností světských,“ odpověděl duch, „poznáváš mne nyní?“

„Poznávám,“ pravil Skruž. „Nemohu jinak. Ale proč chodí duchové po zemi a proč mne nenechají na pokoji?“

„Je povinností každého Člověka,“ děl duch, „aby duše každého Člověka obcovala se svými bližními na blízku i z dále; Štítí-li se tato duše lidí za živa, jest odsouzena blouditi mezi lidmi po smrti. Musí se toulati. světem — ach, běda! — aby byla svědkem všeho toho, čeho se nemůže více státi účastna, ačkoli jí to bylo možno za živa k jejímu i jiných štěstí!“

Zjevení opět vyrazilo ryk, zachřestijo řetězy a zalomilo rukama stínu podobným.

„Vy jste spoután,“ chvěje se pravil Skruž; „řekněte mně, proč?“

„Vláčím ty řetězy, které jsem si skul za živa,“ odvětil duch. „Vyrobil jsem je článek za Článkem, loket za loktem,; vzal. jsem jej dobrovolně na sebe a dobrovolně jsem jej nosil. Co mu říkáš?“

Skruž třásl se čím dále, tím více.

„Snad bys chtěl pozláti,“ pokračoval duch, „tíhu i, délku těžkého řetězu, který vláčíš sám ? Byl zcela tak těžký a dlouhý jako tento již před: sedmerými, štedrovečery, a ty jsi od té doby pilně o něm pracoval. Je to těžký řetěz!“

Skruž se ohlédl po zemi domnivaje se, že uvidí kolem sebe ovinutý padesátisáhový nebo šedesátisáhový řetěz; ale nespatřil ničeho.

„Jakube,“ pravil prosebně, starý Jakube Marleyi, pověz mně více. Potěš mne., trochu, Jakube !“

„Nemám pro tebe žádné útěchy,“ odvětil duch. „Útěcha přichází odjinud, Ebenezeze Skruži, a jiní poslové donášejí ji jiným lidem. A také tobě nemohu říci, co bych chtěl. Zbývá mně jen malá chvilka. Nemohu nikde poodpočinouti, prodlítí, pomeškati. Můj duch. nepovznesl .se nad naši úctárnu— pozoruj, co povídám — za živobytí duch můj nikdy nezáležel za úzké hranice toho pelechu, ve kterém jsme kupčili a stloukali peníze, a nyní mám ještě dlouhé cesty před sebou.“

Skruž míval ve zvykú, kdykoli se zamyslíl, strkati ruce do kapes. Přemýšleje nyní o tom, co duch řekl, učinil tak i nyní, aniž byl pozvedl očí nebo povstal.

„Ztratil jsi tím asi mnoho času,‘ Jakube,“ podotknul Skruž zdvořile a tónem Člověka, který ví, jak vzácný je čas v obchodě.

Mnoho ! odvětil duch.

„Sedm let mrtev !“ přemýšlel Skruž. „A jsi všečen ten Čas ná cestách?“

„Všečen,“ pravil duch. „Žádného odpočinku, žádného oddechu: Ustavičná muka výčitek svědomí.“

„Cestuješ rychle?“ ptal se Skruž.

„Na perutích větru,“ odpověděl duch.

„To jsi mohl urazit hezký kus cesty za těch sedm let,“ pravil Skruž.

To když duch zaslechl, zaryčel opět a zařinčel řetězy za hlubokého nočního klidu, že by strážník byl měl právo zatknouti ho pro výtržnost.

„Ach, já zajatec, otrok, spoutanec,“ volalo zjevení, „nevěděl, že je třeba stále práce celých věků, aby nesmrtelní tvorové mohli vyzískati vše to dobré z tohoto světa, čeho on je schopen, Já nevěděl, že každé křesťanské duši, která s láskou

14 Vánoční povídka s duchy.

pracuje ve svém malém kruhu, ať je si jakýkoli, jest tento smrtelný život příliš krátký, aby mohla vykonati vše dobré, co by vykonati mohla. Já nevěděl, že žádná lítost nemůže dohoniti a nahraditi, co jsme v životě promeškali.

A takový jsem byl já, ano já !“

„Ale ty jsi vždy hleděl obchodu, Jakube,“ Šeptal Skruž, jenž nyní počal obracet jeho slova na sebe.

„Ano, obchodu!“ zvolal duch zalomiv opět rukama. „Lidstvo bývalo mým obchodem. Obecné blaho bývalo mým obchodem; dobročinnost, milosrdenství, i z těch jsem vytloukal obchody. Vše, co jsem činil ve svém vlastním obchodě, bylo jen kapkou vody v celém moři mých obchodů!“

Nazvedl své řetězy, jakoby ty jen byly příčinou jeho marného žalu, a spustil je za rachocení opět na zemi.

Skruž se zhroutil. takovýchto řečí a počal se trásti velice.

„Na konci dokonávajícího roku trpívám nejvíce,“ pravilo zjevení. „Proč jsem se plahočil davy svých spolublížních, aniž jsem pozvedl oči svých k té požehnané hvězdě, která vedla Mudrce k ubohým jeslím? Zdaliž nebylo chudobných přibytků, do kterých její světlo bv bylo uvedlo — i mne!“

„Vyslyš mne!“ zvolal duch. „Čas můj již dobíhá.“

„Vyslyším,“ pravil Skruž; „ale buď milosrdný a nemluv ke mně tak pěknými slovy, prosím tě, Jakube!“

„Jak se stalo, že jsem se ti zjevil v podobě, již můžeš viděti, říci neumím ; ale sedával jsem neviditelný vedle tebe často, ano Často.“

To ovšem Skružovi nebylo příjemným pomyslením; chvěl se na celém těle a utíral si pot s Čela.

„To není lehkou Částí mého pokání,“ pokračoval duch, „a já se ti zjevil tohoto večera, abych tě vystříhal a připomenul ti, že ještě můžeš uniknouti mému osudu; o tu příležitost a naději postarám se ti já, Ebenezere.“

„Býval's mně vždy dobrým přítelem,“ pravil Skruž: „děkuji ti.“

„Navštíví tě tři duchové,“ děl duch dále.

Skružova tvář opadla skoro jako tvář ducha.

„A to je ta příležitost a naděje, o kterých jsi mluvil, Jakube?“ ptal se Skruž třesoucím se hlasem. . . .

„Ano.“

„To bych ani nemyslíl,“ pravil Skruž.

„Bez jejich návštěvy bys neměl nejmenší naděje, že by se ti podařilo

vystříhati se té cesty, na které jsem se ocitnul já. Zítřa, až hodiny budou biti jednu, očekávej prvního!“

„Snad bych je mohl přijati všechny najednou, abych to měl dřív odbyto?“
podotkl Skruž.

„Druhého očekávej následující noci v touž hodinu. Třetí dostaví se hned tu noc na to, když doznělo odbíjení dvanácté hodiny. Mne již neočekávej, ale hled', abys nezapomněl, co se mezi námi událo; jde o tebe!“ .

Když byl duch dopověděl tato slova, vzal svou roušku se stolu a obvázal si jí krk i bradu jako dříve. Skruž to poznal podle cvaknutí zubů, když obě čelisti se opět sešly byvše podvázány. Osměliv se pozvednouti oči, spatřil svého hostě státi před sebou vzpřímeně s řetězy ovinutými kolem rukou. Zjevení odcházelo od něho po zpátku a při každém kroku, jež učinilo, pootevřelo se okno, a otevřelo, se dokořán, když se duch ocitl u něho. Mávnul Skružovi, aby přistoupil, což tento učinil. Když byli id sebe jen na dva kroky, pozvedl Marleyuv duch ruku, jakoby, ho chtěl vystříhati, aby nechodil blíže. Skruž; se zastavil.

Neučinil tak ani z poslušnosti, jako úžasem a strachem; neboť, když duch pozvedl ruku, zaslechl ve vzduchu zmatený hluk; nesouvislé zvuky naříkání a žalování, bědování přežalostně a hořké na sebe naříkání. Duch na chvilku naslouchala potom přidal se k smutnému hořekování; pak vznesl se do černé, mrazivé noci.

Skruž přistoupil k oknu, až zoufalý jsa zvědavostí. Podíval se ven.

Vzduch byl naplněn kvílícími zjevy, zmítajícími se semo tamo ve kvapu a chvatu. Každý z nich měl řetězy jako Marleyův duch; někdy jich bylo také více spoutáno společně (byty to asi zlé vlády); nikdo nebyl svoboden.

Mnohé Skruž znával ještě za jejich Živobytí.

Zvláště dobře znal jednoho starého ducha v bílé

vestě, s ohromnou, nedobytnou pokladnou, připevněnou k noze, jenž žalostivě naříkal, že nemůže přispěti ku pomoci ubohé ženě s nemluvnětem, jež spatřil dole na schodech u dveří.

Neštěstí všech záleželo patrně v tom, že toužili přispěti pomocí lidem a pozbyli k tomu na vždy veškeré moci.

Zdali tito tvorové v mlhu se rozplývali či mlha je toliko zahalovala, nemohl říci. Ale i oni i jejich příšerné hlasy rozplynuli se, a noc nastala, opět taková, jako když se ubíral domů.

16 Vánoční povídka s duchy.

Skřůž i zavřel okno a jal se prohlížeti dvěře, kterými duch byl vešel. Byly zamčeny na dvojí západ, a závora byla na svém místě chtěl říci::

„Nesmysl!“ ale zarazil se při první slabice. A jelikož byl rozechvěním, jež byl zakusil, anebo pracemi denními, nebo obcováním s neviditelným světem, nebo pozdními hodinami velice unaven, pocítil potřebu odpočinku a šel rovnýma nohama do postele, aniž se byl svlékl, a ihned usnul.

Sloha II.

První ze tří duchů.

Když se Skruž probudil, byla taková tma, že ohlédnuv se kolem, nemohl rozeznati průhledné okno od tmavých dveří své komnaty. Namáhal se proniknouti temnotu svými rysíma očima a pojednou zaslechl z nedalekého kostela biti Čtvrti. Když odbily Čtyři čtvrti, jal se naslouchati, kolik asi bude biti hodin.,

K nesmírnému jeho překvapení odbily hodiny šestou, sedmou, osmou až dvanáctou; pak umlkly. Dvanáctou! Vždyť byly dvě, když Šel spát. Hodiny se asi porouchaly. Toť asi nějaký rampouch dostal se do nich, jinak by nemohly biti dvanáct.

Zatáhl péro opakovače, aby napravil zblázněné hodiny; ale opět probily rychle dvanáct a umlkly.

„Ale vždyť to není možné,“ pravil Skruž, „abych byl spal celý den a ještě až do druhé noci. Vždyť není možno, aby se něco bylo přihodilo slunci, neboť tohle musí býti poledne.“

Znepokojen vyskočil z postele a Štrachal se k oknu. Musil rukávem svého županu setřítí zmrzlou jinovatku s okna, aby trochu viděl; ale neviděl toho mnoho.

Poznal jen to, že byla hodná mlha a ostrá zima, a že nepanoval venku žádný shon lidí ani poplach, jaký by jistě byl povstal, kdyby noc byla vytlačila den a opanovala svět. Skruž si velice oddechl; neboť „Od tohoto za tři dny a platíte panu Ebenezru Skružovi na tu směnku atd.“ bylo by zcela bezcenným, kdyby nebylo dní, dle kterých se počítá.

Skruž si opět lehl, přemýšlel, lámal si hlavu, ale nemohl se nijak vyznati. Čím více přemýšlel, tím se více pletl; a Čím více se namáhal nemysliti, tím více naň myšlenky doléhaly.

Marleyův duch vrtal mu nesmírně mozkiem. Pokaždé, když se v myšlenkách byl přemluvil, že to vše bylo jen pouhý sen, ocitovala se pojednou

18 Vánoční povídka s duchy.

mysl jeho opět v prvnějším stavu jako pružina zbavená tlaku, a znovu musil se obíratí záhadou: „Byl-li to sen či nebyl?“

Skruž ležel v tomto stavu, až hodiny odbily ještě tři čtvrti, a tu si pojednou vzpomněl, že mu duch přislíbil návštěvu, až na hodinách udeří jedna. Umínil si, že bude bdítí, až ta hodina přejde, a povážíme-li, že mu bylo . právě tak těžce usnouti, jako se dostatí do nebe, bylo to nej moudřejší, co mohl učiniti.

Tato čtvrt trvala tak dlouho, že se mu zdálo, jakoby byl nevolky usnul a propásl hodiny. Konečně, dolehla k jeho napjatému uchu.

„Bim, bam!“

„Čtvrt!“ , pravil Skruž počítaje:

„Bim, bam!“

„Půli“ pravil Skruž .

„Bim, bam!“

„Tři čtvrti!“ , děl Skruž. „

„Bim, bam!“

„Celá hodina!“ , zvolal Skruž, „a kde nic tu nic.“

Promluvil tato slova ještě, než odbily hodiny hlubokým, přitlumeným, dutým, smutným zvukem jednu. V tom blesklo v komnatě světlo, á opony u jeho postele se odhrnuly. Povídám; Že opony u jeho postele odhrnula ruka, nikoli opony u jeho no.hou nebo vzadu, ale opony, ke kterým byl obrácen tváří. Skruž sebou trhl a y tom se ocitnul tváří v tvář s nadpozemským hostem tak blízko, jako jsem já k vám, a jako já v duchu, stojím vám po boku.

Byla to pěkná postava, skoro dětská,, a přece, ne jako dětská ale jako starého člověka, kdybychom se haň dívali nějakým nadpřirozeným hledem, pod jehož účinkem jeho tvářnost se zdála unikatí do dále a zmenšovati se na postavu dítěte. Jéjí vlasy, které jí splývaly po Šíji i po zádech, byly stářím bílé, ale tvář její neměla jedinké vrásky, ano pleť měla růžově prokvetalou. Ruce měla velmi dlouhé a svalnaté, dlaně široké, svědčící o mohutné síle. Štíhlé a lepotvárné nohy měla obnaženy. Měla na sobě řízu jako padlý sníh bílou, podkasanou kol beder jasněskvoucím pasem. V ruce držela ratolest svěží palmy a celé roucho měla vyzdobeno letním kvítím. Nejdívnější na ní však bylo to, že z temena jejího sálal proud oslňujícího světla, který vše kolem osvětloval a který při jiných příležitostech shášela velkým shasinátkem, které měla pod paží ve způsobě čepice.

Avšak ani to nebylo, když se Skruž na ni díval s rostoucí upřeností, její nejdívnější vlastností. Neboť právě jako pás její zářil a skvěl se na jednom místě a hned na jiném, a co bylo jasné, hned se stávalo tmavým, tak i celá postava se měnila: hned neměla jedné ruky, tu nohy, ale hned jich měla opět dvacet, anebo jen dvě, ale žádnou hlavu, a už to byla jen hlava bez těla; po těchto rozplývajících údech nezůstávalo ve tmě nejmenší stopy. Pojednou se však opět vynořila v celé své dřívější podobě viditelně a zřetelně.

„Jsi ty ten duch, jehož příchod mně byl oznámen?“ tázal se Skruž.

„Jsem.“

Hlas zněl jemně, měkce a neobyčejně přitlumeně, jakoby doléhal odněkud z dálky.

„Kdo a co jsi?“ ptal se Skruž.

„Jsem duch minulých vánoc.“

„Dávno minulých?“ tázal se Skruž pozoruje jeho zakrsalou postavu.

„Nikoli, jen našich minulých vánoc.“

Skruž sám nevěděl proč, ale najednou se ho zmocnilo zvláštní přání viděti ducha v čepici a proto ho požádal, aby dal ji na hlavu.

„Co?“ zvolal duch, „chtěl bys tak brzo bezbožnými rukama shasiti to světlo, které poskytují? Není dosti na tom, že jsi jedním z těch, jejichž vášně udělaly tuto čepici a kteří mne nutí, abych ji po mnohá léta nosil staženu hluboko do tváře?“

Skruž uctivě popřel každý úmysl, že by chtěl ducha urážeti, nebo že by byl někdy za svého živobytí naschvál narážel duchovi čepici. Na to osmělil se ptáti, za jakou záležitostí zavítal.

„K vůli tvému blahu,“ pravil duch.

Skruž zdvořile poděkoval, ale myslil si, že by mu nevyrušený, spánek byl k tomuto blahu mnohem jistěji dopomohl.

Duch ho asi slyšel mysliti, neboť ihned pronesl :

„Tedy k vůli tvému zachránění. Měj se na pozoru!“

Na to vztáhl ruku a uchopil ho zvolna za rameno.

„Povstaň, a pojď se mnou!“

Skruž věděl, že by bylo marné vymlouvat se na nevhodné počasí, na nepříhodnou hodinu k vycházkám, jakož i na to, že je v posteli teplo a venku zima, že je oblečen jen lehce v županě, v pantoflích a v noční čepici, a kromě toho, že je i nastuzen. Duch uchopil ho jen zvolna, jakoby ženskou rukou, ale

20 Vánoční povídka s duchy.

Skruž nemohl odolati. Povstal, ale zpozorovav, že duch míří k oknu, chytil se ho prosebně za roucho.

„Jsem jen smrtelník,“ úpěl Skruž, „a snadno spadnu.“

„Nech se dotknouti mou rukou zde,“ pravil duch, klada mu ji na srdce, „a povznesu tě v jiných ještě věcech.“

Po těchto slovech unikli stěnou a ocitli se venku na cestě uprostřed širých polí. Město zmizelo docela, a nezůstalo po něm ani stopy. Tma a mlha zmizely s ním, neboť byl jasný, studený zimní den a kolem ležel sníh.

„Pro Bůh!“ zvolal Skruž a sepal ruce, když se byl ohlédl kolem. „Zde jsem byl vychován.“

Tu jsem býval hochem!“

Duch patřil naň něžně. Jeho dotknutí, ačkoli bylo jen lehynké a jedva znatelné, přece do nikalo k smyslům starého muže. Ucítil tisíce vůní ve vzduchu, a každá v něm budila na tisíce myšlének, nadějí a radostí a starostí, na něž byl dávno, dávno zapomněl.

„Tvoji rtové se chvějí,“ pravil duch, „a co to máš na tváři?“

Skruž odpověděl zajíkuje se, že je to bradavka, a prosil ducha, aby ho vedl, kam se mu líbí.

„Pamatuješ si cestu?“ tázal se duch.

„Jak bych si ji nepamatoval!“ volal Skruž vroucně. „Mohl bych po ní jítí se zavřenýma, očima.“

„Podivno, že's na ni po tak mnohá léta zapomínali“ podotknul duch. „Pojďme dále!“

Kráčeli cestou. Skruž poznával každá vrátka, sloup i strom, až se jim objevilo v dáli malé městečko s mostem, kostelem a vinoucím se potokem. Proti nim klusali koníci huňatí, na nichž seděli hoši a pokřikovali na jiné hochy, sedící ve vozích a kárách rolníků. Všichni tito hoši byli v nejružovějším rozmaru a volali na sebe, až se širá pole ozývala veselou hudbou, kterou se rozesmál i štípnavý vzduch.

„To jsou jen stínové těch věcí, které bývaly,“ pravil duch, „a ničeho o nás nevědí.“

Rozveselení cestovatelé přicházeli pořád blíže, a Skruž počal je poznávati a jmenovati jednoho po druhém. Proč měl takovou nesmírnou radost, že je viděl? Proč chladné oko jeho zářilo a srdce jeho bušilo, když projížděli kolem něho? Proč se radoval slyše, jak si vzájemně přejí „veselých vánoc“, když se rozcházeli

na křižovatkách cest nebo na rozích ulic ? Co bylo Skružovi do veselých vánoč? K šípku s veselými vánoceci ! Co pak kdy z nich vyzískal ?

„Škola není zcela prázdná,“ promluvil duch, „zůstalo tam jedinké dítě, opuštěné od svých přátel.“

Skruž pravil, že je zná, a povzdechl.

Zahnuli se silnice do známé uličky a brzo se ocitli před pochmurným domem z počernělých cihel, s malou bání na střeše, nad kterou se točila větrná korouhev a uvnitř visel zvonek.

Byl to velký, ale zašlý dům, neboť prostranných pisáren, jak bylo patrné, se nepoužívalo, stěny byly vlhké a porostlé mechem, okná roztlučena a dveře vylámaný. Drůbež kdákala a poletovala v konírně, a v kolnách počala růsti tráva. Vnitřek nebyl o nic Zachovalejší. Nevládnu dvoranou vcházelo se otevřenými dveřmi do četných, chudě zařízených, chladných a ohromných pokojů. Ve vzduchu bylo cítit plíseň, a mrazivá prázdnota zející ze všech koutů, připomínala, že se zde asi málo spí a špatně jí.

Duch a Skruž popošli předsíní, ke dveřím v pozadí domu; dveře se samy otevřely, a objevila se jim dlouhá, holá, smutná síň, kterou řady holých lavic a stolků činily ještě smutnější .

V jedné z těchto lavic četl hošík poblíže dokonávajícího ohníčka na krbu. Skruž sedl si do jedné lavice a dal se do pláče vida sebe, ubožáka, tak zapomenuta, jakož skutečně kdysi bývalo.

I nejmenší ozvěna v domě, každé šustnutí a písknutí myšky ve skulince, každé žbluňknutí v poloroztálé kašně v pochmurném nádvoří, každý šelest listuprázdné větévky na topole, každé vrznutí dveří u prázdných sýpek, každé prasknutí v ohni dotýkaly se zjemňujícím vlivem srdce Skružova a vynucovaly mu hojnější proud slz z očí. Duch dotknul se jeho ruky a ukázal na postavu, která představovala Skruže, dokud byl ještě hošíkem. Pojednou objevil se před oknem muž v cizozemském kroji maje sekeru zatknutu za pasem a veda za uzdu osla, nesoucího náklad dříví.

„Vždyť je to Ali Baba z ‚Tisíce a jedné noci!‘“ zvolal Skruž u vytržení. „Ano, to je milý Ali Baba, já ho dobře znám. Jednou o vánocích, když zde toto dítě zůstalo samojediné, zavítal sem poprvé a byl právě takový, jako je dnes. Ubohý hoch! A Valentín,“ pokračoval Skruž, „a divoký jeho bratr Orson¹, tamhle jdou! A jak

1. Osoba z anglických pohádek.

22 Vánoční povídka s duchy.

se jmenoval ten, co ho posadili spícího v noci před brány Damašku? A což ten sultánův podkoní, kterého víly postavily na zdi na hlavu? A dobře se mu stalo. Proč si takový Škareda chtěl bráti královskou princeznu !“

Jak by se byli podivili obchodní přátelé Skružovi v městě, vidouce ho tak opravdově rozmlouvati o podobných věcech hlasem, v němž se tajil smích i pláč, a pátříce na jeho rozjařenou tvář!

„A tuhle je papoušek!“ volal Skruž. „Má zelené tělíčko a zelený chvost, a z hlavy roste mu jako chumáček pažitky; tu je ! Ubohý Robinson Krusoe! (Vyslovuj: Kruzó.) On volal na něho, když se vrátil domů* obepluv ostrov: „Ubohý Robinsone. Krusoe, kde jsi byl, Robinsone Krusoe?“ A Robinson myslil, že snil, ale nesnil; vždyť víte, že to byl papoušek, co naft volal

„Tuhle běží Pátek, aby zachránil život na úskalí! Haló, jen běž, hop!“

Na to pravil změniv se neobyčejně rychle, což bylo u něho zcela neobyčejné, s jakousi soustrastí k svému dřívějšímu já : „Ubohý hoch!“ a dal se opět do pláče.

„Škoda,“ zašeptal Skruž strčiv jednu ruku do kapsy a utíraje si druhou slzy v očích, „ale již jest pozdě.“

„Čeho je škoda ptal se duch.

„I nic,“ pravil Skruž, „nic! Minulého večera zpíval mně hoch za dveřmi koledu. Byl bych tomu tuze rád, kdybych mu byl něco dal; to je to.“

Duch se zamyšleně usmál a pokynul rukou řka: „Podívejme se na jině vánoce!“

Skružovo dřívější já se zvětšilo po těchto slovech, a světnice se trochu zatemnila a zachmuřila. Rámy praskaly, okna řinčela a kusy omítky padaly se stropu, až bylo viděti holé dřevo; ale jak se to všechno stalo, nevěděl Skruž ani vy.

Věděl jen, že, co se stalo, bylo zcela správné, a že tu zůstal opět sám, když všichni ostatní hoši odešli domů na veselé svátky.

Nečetl nyní, ale chodil zoufale sem a tam. Skruž pohlédl na ducha a se smutným potřesením hlavy úzkostlivě pohlédl na dveře. Ty se otevřely, a vběhlo malé děvčátko, mnohem mladší než hoch, a ovinuvši ruce kolem jeho šíje a zlíbavši jeho tváře, počalo naň volati:

„Drahý, drahý bratře! Přišla jsem, abych tě dovedla domů, drahý bratře,“ pravilo

dítě tleskajíc malinkýma ručinkama a smějíc se, až se nahýbalo. »Ano, chci tebe dovésti domů, domů, domů!«

„Domů, Faninko?“ odvětil hoch.

„Ano,“ pravilo dítě překypujíc radostí, „domů, a to navždy. Tatínek je mnohem laskavější, než býval, a u nás doma je to nyní jako v nebi. Rozmlouval se mnou tak laskavě jednoho večera, že jsem se nic nebála poprositi ho, aby ti dovolil přijíti domů. On řekl „ano“ a abych pro tebe dojela s kočárem. Máš se státi celým mužem,“ pravilo dítě dívajíc se naň velkýma očima, „a nebudeš se musit vraceti do Školy; ale dříve ještě prožijeme společně a vesele celé vánoce.“

„Ale jak jsi vyrostla, Faninko!“ zvolal hoch.

Dívka zatleskala ručinkama, rozesmála se a chtěla se dotknouti jeho hlavy; jelikož však byla tuze malinká, musila se postavit na špičky, aby ho mohla objati. Pak ho počala s dětinskou nedočkavostí táhati ke dveřím, a on šel za ní nevzpíraje se.

Hrozný hlas rozlehl se domem : „Snete dolů kufr mladého Skruže!“ a hned na to objevil se pan učitel, jenž nahnal mladému Skružovi nehorázného strachu zuřivými pohledy a nemilosrdným stisknutím jeho ruky. Na to uvedl jej i jeho sestru do salonku, ve kterém Člověku vlhkem a zimou naskakovala husí kůže a na okně rozestavené nebesi zeměkoule byly celé zahaleny zmrzlou jinovatkou. Tu vyndal láhev nadmíru slabého vína a kus těžkého koláče a Častoval děti těmito lahůdkami, ale patrně s úmyslem, aby neubylo. Poslal také po vyzábělé služce skleničku ven poštovskému; ale ten se pěkně poděkoval a vzkázal, o takové pití že hrubě nestojí.

Kufr mladého Skruže byl zatím přivázán navrch kočáru, děti se rozloučily s největší radostí s panem učitelem a vsednuvše do kočáru ujížděly podél křoviska a živého plotu tak prudko, že rychlá kola stloukala a setřásala sních a jinovatku jako pěnu s větví a proutí.

„Bývala vždy slaboučká a tak říkáje na shasnutí,“ pravil duch, „ale měla Šlechetné srdce.“ „To je pravda,“ přisvědčil Skruž, „a nezapírám to, duchu, Bůh mě chraň!“

„Umřela vdána,“ pravil duch, „a měla, tuším, děti.“

„Jedno,“ odvětil Skruž.

„Ovšem,“ pravil duch. „Tvůj to synovec.“ Skruž se zarazil a odpověděl zkrátka „Ano!“ Jen co odešli ze školy, ocitnuli se pojednou v hemžících se ulicích města, kde pobíhali chodci podobní stínům a vozy i kočáry zápasily o kou-

24 Vánoční povídka s duchy.

sek cesty, jak to bývá ve shonu, ryku a strku velkoměstském. Bylo zřejmo, dle vyzdobených výkladních skříní, že i sem zavítaly vánoce; ale byl již večer a lampy hořely. Duch se zastavil u dveří jednoho krámu a optal se Skruže, zdali ten krám zná.

„Jak bych ho neznal!“ zvolal Skruž. „Vždyť jsem tu byl v učení!“

Vešli. Spatřiv starého pána, sedícího v bavlněné čepici za velmi vysokým psacím stolem, tak vysokým, že si pisař u něho mohl snadno hlavu naraziti o strop, Skruž zvolal u velikém rozčilení: „Aj, tož je starý Fezivik ! Pozdrav ho Bůh; on ještě živ!“

Starý Fezivik položil péro a pohlédl na hodiny, které ukazovaly sedmou. Pomnul si ruce, upravil svou volnou vestu, zasmál se od hlavy až k patě a zavola svým usedlým, olejnatým, bohatým, tučným a veselým hlasem : „Hej, sem, Ebenezer 1 Dicku!“

Skružovo dřívější já, které nyní vzrostlo ve svižného mladíka, Čile přiskočilo a s ním i jeho soudruh v učení.

„A to je jistě Diek Wilkins,“ pravil Skruž k duchovi. „Ano, můj Bože, to je on! Míval mne velice rád. Ubohtf Dick! Bože, Bože!“

„Hahou, hoši,“ volal pan Fezivik. „Dnes je po práci. Je štědrý večer, Dicku! Štědrý večer, Ebenezer! Ať je krám zavřen, nežli kdo vyřekne Jack (Džak) Robinson!“ volal pan Fezivik a tlesknul vesele rukama.

Ani byste nevěřili, jak se ti dva chlapci k tomu měli. Vyletěli na ulici — jedna, dvě, tři — už byly okenice dole — čtyři, pět, šest — už trčely závory a visely zámky — sedm, osm, devět — a už byli v krámě, než jste napočítali dvanáct, sotva dechu popadající, jako závodní koně.

„Halou, hoši! volal starý Fezivik seskočiv s vysoké stolice s podivuhodnou mrštností, „Uklízet, mějte se k tomu, Dicku, Ebenezer!“

Uklízet ! Co by nebyli ti dva poklidili a udělali, když se na ně starý Fezivik díval. Šlo jim to jako na obrátce. Co se dalo přendati, bylo zastrčeno, odvaleno, jakoby to tam věčně věků mělo. ležeti. Zametli podlahu, pokropili vodou, hodili na ohniště uhlí, povytáhli lampy, a obchodní místnost proměnila se v útulnou, teplou, suchou a zářnou síň, že byste ji nedali v zimě za nevím jaký plesový sál.

Přišel houslista s notami, vylezl na vysokou židli u psacího stolu, rozložil na něm partesy a jal se laditi, prohlížeti a zkoumati housle, jako by je chtěl vyhovjiti z padesáti nemocí.

Dostavila se také paní Feziviková, samý úsměv, samá radost. Zavítaly také tři slečny Fezivikové, zářící a roztomilé. Objevilo se také šest zbožňovatelů, jejichž srdce byly zranily. Nahrnuli se i všichni mladí mužové i dívky, zaměstnané v obchodě. Přihnala se také kuchařka se svým bratrancem, pekařem. Přišla služka s přítelem svého bratra, mlékařem. Přiběhl také učenník z protějška, o němž se vědělo, že nedostává u svého pána dosyta se najísti. Schoval se hned u dveří za děvčici, které doma milostivá paní místo štědré večere vytahala za uši.

Sběhlo se to všechno, jeden ostýchavě, druhý směle; ten si vedl způsobně, onen byl nemotora; ten strkal, druhý tahal, ale byli pohromadě. Pustili se do kola, ten s rukou v bok, onen držel ruce kolem pasu; ten párek kroužil rychle, jiný tančil volnou. Když to trvalo hodnou chvíli, starý Fezivik zatleskal rukama na znamení, že nastává přestávka. Toho použil houslista a už lokal jen což ze džbánu, jež mu naschvál podstavili.

Ale nedbaje dalšího odpočinku spustil ihned novou skočnou a hrál, jako by to ani nebyl ten dřívější houslista, ale nějaký docela nový, který chce ukázati, jak se hraje.

Tanec začal znova, potom se hrálo na zástavy, potom se pila limonáda, a na stole obrovských rozměrů objevila se studená pečeně, maso vařené, paštiky a hojnost piva.

Ale nejvyššího stupně dosáhla veselost, když houslista (vykutálená mrška, který měl za ušima a rozuměl svému řemeslu) zanotoval „sousedskou“. Tu hned starý pan Fezivik popadl k tanci paní Fezivikovou, i počali se točiti a dělati pasáry jako párek, který ví, že mu to sluší, a jenž tančí s chutí. Po nich šlo do kola vše, ale starý pan Fezivik s paní Fezivikovou přerazil je všechny. A což paní Feziviková, to byla. na ni podívaná ! Rád bych ji co možná nejvíce vyvelebil; ale co mohu říci více;, než že byla hodna svého muže?

Panu Fezivikovi se holenice na lýtkách jen svítily a blýskaly jako měsíce. Nikdo nemohl předvídati, co dovedou vyvěsti v nejbližším okamžiku. Když pan starý Fezivik s paní Fezivikovou se dosyta natančil, poskočil si ještě ke konci tak bujně, že je div, jak se udržel na nohou.

Když udeřila jedenáctá, domácí ples se skončil. Pán a . paní Feziviková postavili se po obou stranách dveří, potřásali každému odcházejícímu zvlášť co nejsrdečněji rukou a přáli veselých vánoc. Když zbyli jen dva učenníci, i k těm se zachovali stejně. Tak poutichly rozradostněné hlasy, a učenníci odebrali se oba do své komůrky, nacházející se za krámem.

26 Vánoční povídka s duchy.

Po tu celou dobu Skruž počínal si jako smyslů zbavený. Všecka jeho duše a veškerá jeho mysl byly zaujaty tím, co viděl, a svým dřívějším j á. Věsemu přisvědčoval, na všechno se pamatoval, všemu se těšil a byl vůbec nadměru rozechvěn.

Teprve nyní, kdy zmizely jasné tváře jeho bývalého j á a Dickova, vzpomněl si na ducha a zpozoroval, Že se tento naň upřeně dívá, a že světlo na jeho hlavě velmi jasné svítí.

„Zač ta maličkost stojí,“ pravil duch, „a ti bláhoví lidé se rozplývají radostí a vděčností.“

„Maličkosti“ zvolal Skruž.

Duch mu pokynul, aby naslouchal, co si povídají ti dva učenníci, kteří si Fezivika nemohli vynachválit; a když Skruž tak učinil, dodal:

„Nuž, není tomu tak? On utratil několik jen zlatých vašich pomíjejících peněz, snad třicet neb čtyřicet. A co je tu hned chvály a vynášení!“

„To není to,“ pravil Skruž popuzen touto poznámkou a mluvě nevědomky jako své dřívější, ale nikoli přítomné já. „To není to, duchu. On má ve své moci učiniti nás šťastny nebo nešťastny; učiniti naši službu lehkou nebo obtížnou, potěšením nebo robotou. Ty ovšem namítneš, že ta jeho moc záleží jen ve slovech a v pohledech, které nelze přepočítati a strčiti do pokladny; aťsi ! Ale dovede člověka přece udělati šťastna, jako nevím jaké peníze.“

V tom ucítil pohled ducha a umkl.

„Co je ti?“ tázal se duch.

„I nic,“ odvětil Skruž.

„Snad přece cosi,“ tvrdil duch.

„Nic,“ pravil Skruž, „jen bych si přál promluvit. slovíčko nebo dvě se svým příručím. To je to.“

Jeho dřívější já shasilo lampy, a Skruž a duch ocitli se opět venku vedle sebe.

„Můj čas dochází,“ podotknul duch. „Rychle!“

Tato slova nebyla promluvena ke Skružovi nebo k někomu jinému, jehož by byl viděl, ale neminula se s účinkem. Neboť Skruž viděl opět sama sebe. Byl nyní starší muž ve květu let. Na tváři jeho se ještě nejevily ostré a tvrdé linie pozdějších let, ale počaly se dostavovati známky starosti a lakoty. Oko jeho prozrazovalo nepokojnou chtivost a hrabivost, a již bylo zjevno, jaká náruživost zmocnila se jeho duše a kterým směrem ji požene. Nebyl sám, ale seděl vedle

spanilé mladé dívky ve smutku. V očích chvěly se jí slzy, jež se třpytily ve světle, vycházejícím z ducha minulých vánoc.

„Nevadí,“ pravila něžně, „a tobě snad ještě méně. Jiná modla mne vytlačila, a bude-li tebe těšiti a blažiti v budoucnosti, jako jsem se chtěla pokusiti o to sama, nemám příčiny, abych si naříkala.“

„Jaká pak modla by mohla tebe vytlačiti?“ odpověděl na to.

„Zlatá!“

„Tak je to na tom světě,“ pravil. „Vůči chudobě nezná svět milosrdenství a zároveň se staví, jakoby nebylo nic horšího, než shánění se po bohatství.“

„Máš ze světa příliš strachu,“ odpověděla mu mírně. „Ty v celém životě svém žádáš si jen jediného, abys totiž neupadl ve špatné mínění světa; veškeré jiné ušlechtlejší snahy tvé braly jedna po druhé za své, až ti zbyla jediná jen vášeň — bohatství.“

„Nu, a co na tom?“ odpovídal. „Vůči světu jsem se ovšem stal moudřejší, ale nezměnil jsem se vůči tobě.“

Ona potřásla hlavou.

„Myslíš, že jsem se změnil?“

„Zasnoubili jsme se druh druhu. již dávno; byli jsme tehdy oba chudi a byli jsme svým stavem spokojeni, těšíce se nadějí, že obapolnou pílí si časem pomůžeme. Ty jsi se skutečně změnil a nejsi, jakým jsi býval.“

„Byl jsem tehdy jen hoch,“ pravil netrpělivě.

„Vlastní tvé city tobě praví, žeš nebýval, jakým jsi nyní,“ namítala, „ale já zůstala nezměněna. To, co nám slibovalo štěstí, když jsme bývali jednoho srdce, chová v sobě zárodek neštěstí, když js. ne nyní rozdvojení. Co jsem se o tom namyslela, ani ti nemohu říci, a to ti snad dostačí, že jsem musela o tom přemýšleti, a výsledkem toho je, že se vzdávám všech nároků na tebe.“

„Dal jsem ti kdy znáti, že se tě chci sprostů?“

„Slovy nikoli.“

„Čím tedy?“

„Změněnou svou povahou, změněnou myslí, jiným ovzduším života, jinou nadějí, kterou jsi sobě vystavil jako cíl života, vůbec vším, co mohlo lásce mé k tobě dodat nějaké ceny a hodnoty. Nebýti mezi námi již tohoto poměru, řekni mně upřímně,“ pravila dívka patřic naft něžně, ale pevně, „zdali bys se o mne ucházel i nyní? Zajisté nikoli“

28 Vánoční povídka s duchy.

Zdalo se, že Skruž uznává pravdu těchto slov. Ale po krátkém zápase se samým sebou pravil: „Však ty to tak nemyslíš.“

„Bůh ví,“ odpověděla, „že bych ráda smýšlela jinak. Avšak poznávši tuto pravdu, vím, jak je silná a nezvratná. Kdybys byl prost všech závazků dnes, včera, zítra, nemohu ani věriti, že bys sobě zvolil dívku bez věna, ty, který i v nejdůležitějších okamžicích měříš vše dle zisku; a kdybys se zpronevěřil své zásadě a přece si ji zvolil, vím svatosvatě, že bys toho později želel a litoval. Proto se vzdávám všech nároků z lásky k tomu, jakým jsi býval jindy.“

Chtěl promluvit, ale ona pokračovala s odvrácenou hlavou.

„Snad se tě dotkne bol, až vzpomeneš minulosti. Ale to nebude trvat dlouho; zapomeneš rád i brzo. Bude ti, jako bys procitl z pouhého sna. Budiž tedy šťasten v tom životě, který jsi sobě vvvovil!“

Odešla a rozloučila se s ním navždy. „Duchu!“ zvolal Skruž, „zadrž; nechci nic viděti, doved' mne domůl Že tě to těší, tak mne ubohého trápit!“

„Ještě jeden stín,“ zvolal duch.

„Dosti,“ zvolal Skruž, „dosti ! Nechci již viděti vic. Neukazuj mně nic!“

Avšak neúprosný duch sevřel mu pevně obě ruce a přinutil ho, patřiti ještě na následující výjev.

Ocitli se na jiném místě, v komnatě ne příliš velké nebo nádherné, ale zařízené s největším pohodlím. U krbu seděla krásná mladá dívka, tak podobná předešlé, že Skruž myslil, že je to skutečně ona, až spatřil vlastně statnou matrónu, sedící naproti své dceři. Hluk v této komnatě byl přímo ohlušující,, neboť v ní bylo více dětí, než jich Skruž ve svém rozechvění dovedl napočítati, a každé vedlo svou. Následkem toho byl nesmírný hřmot, ale nikdo toho nedbal, ba matka i dcera se tomu z plna srdce smály a radovaly; dcera ještě se dokonce vmísila do dětské hry, a ti mladí spratkové jí nasolili. Co bych za to byl dal, abych si tak byl mohl s nimi zahrát! Ale tak zlý bych na ni nemohl býti. Kdo pak by se jí opovážil cuchati ten krásný vlas a tahal jí s nožky střevíčky. Za celý svět bych se toho nedopustil. Měřili ji, škvřnata, také žertem kolem pasu, a mně se zdálo, že by mně za to z trestu ruce se zkrřivily a nikdy již nenarovnaly. A přece se přiznávám, že bych se byl rád dotknul jejich rtů; rád se jí na něco ptal, aby je musila otevřít. Jak rád bych se byl díval na řasy jejích sklopených očí, aniž bych jí vynutil na tváře ruměnc. Jaká radost, rozpustit její vlnící se vlasy, jichž jen několik prstenců zdály se mně neocenitelný.

Ach, ano, vyznávám, že bych si byl přál míti jen trochu svobody a smělosti roz dováděného dítěte a býti zároveň dosti zralým mužem, abych znal cenu toho.

V tom se ozvalo klepání na dveře, a vše se hned hrnulo ke dveřím, unášejíc ji ve svém středu plnou smíchu a s vlasem rozvitém, aby uvítali tatínka, jenž spěchal domů provázen člověkem, který nesl hromadu hraček a darů k vánočním svátkům. Měli jste viděti ten vřesk, ten zápas, tu mačkanici okolo bezbranného posluhy! Skákali na Židle, aby se mu dostali na záda, sahalo mu do kapes, vytahovali mu kornouty, škrtili mu krk tahající ho za kravatu, objímali ho, buchcovali ho, podráždili ho a kdo vypoví, jak mu ještě svou lásku dávali na jevo. Jaké to jásání a divení při rozbalení té neb jiné hračky! Ten poprask, když někdo vřísknul, že nejmenší děťátko strkalo si do hubičky rendlík, který dostalo pro svou panenku, a že chtělo spolknouti dřevěného krocana! Jaká radost, když se to ukázalo planým poplachem! Ta radost, ta vděčnost, to vytržení! Kdo je vylíčí?

Po chvílce děti počínají se vytráceti z komnaty, když se byly do sytá vydováděly i natěšily, a hupy, hupy, hup a dupy, dupy, dup skáčou po schodech do ložnic a po chvílce usínají.

A nyní zadíval se Skruž ještě pozorněji než dříve, když pán domu usedl se svou dcerou, která se k němu něžně tulila, i s její matkou ke krbu, a když si pomyslel, že právě tak roztomilé a nadějně stvoření mohlo ho nazývati otcem a mohlo býti jarem v pochmurné zimě jeho života, počal cítiti, že mu slzy kalí zrak.

„Bello,“ promluvil manžel obraceje se s úsměvem k ženě; „viděl jsem dnes odpůldne tvého přítele.“

„Koho?“

„Hádej!“

„Nemám ani tušení. Ale snad přece,“ dodala s úsměvem. „Nebyl to pan Skruž?“

„Ano, pan Skruž. Šel jsem kolem jeho pisárny, a jelikož neměl zavříno a uvnitř hořela svíčka, musil jsem ho vidět. Jeho společník prý je na smrt. Seděl sám a sám.“

„Duchu!“ zvolal Skruž vzlykavým hlasem, „odved' mne odtud!“

„Vždyť jsem ti řekl, že jsou to pouhé stíny věcí, které bývaly,“ pravil duch. „Že jsou takové, jaké jsou, toho já nejsem vinen.“

„Odved' mně!“ zvolal Skruž. „Nemohu to snést.“

30 Vánoční povídka s duchy.

Obrátil se k duchu a vida, že se tento naň dívá s tváří, ve které divným způsobem byly smíšeny zlomky všech tváří, které mu duch ukázal, pustil se s ním do křížku.

„Nech mne! Doved' mne zpět a nemuč mne déle!“

V zápase — může-li býti řeč o zápase s duchem, jenž nečině žádného odporu zůstával kliden — zpozoroval Skruž, že světlo jeho plálo vysoko a jasně. Domnívaje se, že toto světlo má naň ten zvláštní účinek, chytil čepici mající podobu shasinátka, a rychlým pohybem mu ji narazil přes hlavu. Duch se při tom schoulil, a shasinák zakryl celou jeho postavu; avšak ačkoli Skruž přitlačoval shasináček co měl síly, přece nemohl utlumiti světlo, sálající ohromnými paprsky po zemi.

Počal cítiti únavu i ospalost. Jelikož si byl vědom, že jest ve své ložnici, přirazil ještě naposled čepici, zavrával k posteli a tvrdě usnul.

Sloha III.

Druhý ze tří duchů.

Skruž se probudil z neobyčejně silného chrápání a posadil se na posteli, aby sebral své myšlenky. Poznal hned, aniž musil čekati, aby mu to někdo řekl, že bude co nejdříve biti opět jedna. Probudil se právě v Čas, aby se mohl připraviti na dostaveníčko druhého ducha, kterého se mu dostalo přispěním Jakuba Marleye. Až ho mráz přešel, když si vzpomněl, kterou záclonu mu duch asi bude chtít odhruouti, a tak je odhruul raději sám. Na to si opět ulehl a počal se pozorně dívati kolem; neboť si umínil, že se pustí bez okolků do ducha, jakmile se objeví, a že se nedá od něho překvapiti nebo zaraziti.

Některým lidem hned tak něco strachu nenažene, a o Skružovi lze tvrditi, že také nebyl žádný strašpytel.

Skruž byl tedy připraven na všechno, ale on nebyl připraven, aby neviděl nic; a proto když odbila jedna a žádný duch se neobjevoval, počal se pojednou třásti strachem. Minula jedna minuta, dvě, tři, ale kde nic tu nic. Po ten celý Čas, co ležel na posteli, ozařoval ho proud rudého světla, které vzplanulo, jakmile odbila jedna, a naplňovalo ho větším strachem než dvanáct duchů, jelikož naprosto nechápal, co to znamená, a že by něco bylo chytilo, také se mu nezdálo pravděpodobné. Konečně mu napadlo, že toto světlo vychází z vedlejší světnice; i nemeškal, tiše vstal a šoupal se v pantoflích ke dveřím.

Jakmile sáhl na kliku, ozval se jakýsi hlas, zavolal ho jménem a vybídl ho, aby jen vešel. Skruž poslechl.

Byla to jeho vlastní světnice — o tom nebylo nejmenší pochybnosti — ale stala se s ní neobyčejná proměna.

Stěny i strop byly tak ověšeny svěží zelení, že vypadala jako háj, vyzdobený jasnými červenými jahůdkami. Lesklé, tuhé listy cesmíny, jmélí a břechtanu odrážely světla jako malá zrcadélka, a na krbu plápolal takový oheň, jaký tam nikdy za svého ani Marleyova Živobyetí nevidal. Na zemi narovnáno bylo na způsob trůnu množství krocanů, husí, zvěřiny, drůbeže, kýt, podsvinčat a celé věnce uzenáků; dále paštiky, plumpuddingy, soudky ústřic, pečené kaštany,

32 Vánoční povídka s duchy.

červená jablíčka, Šťavnaté pomeranče, chutné hrušky, veliké koláče, teplý punč, který naplňoval celou světnici svou parou a vůní. Na tomto trůně seděl nenuceně překrásný obr, drže v ruce pochodeň, která se podobala rohu Štěstěny ; držel ji vysoko vzhůru, aby její světlo sálalo na Skruže, když popošel ke dveřím, aby se jimi podíval.

„Jen dále!“ zvolal duch; „jen dále a poznej mne lépe, člověče!“

Skruž vešel bázlivě a svěsil hlavu před duchem. To nebyl ten zatvrzelý Skruž, jakým býval, a ačkoli oči duchovy byly jasné a vlídné, přece se s nimi nechtěl setkat.

„Jsem duch letošních vánoc,“ pravil duch. „Patř na mne!“

Skruž tak uctivě učinil. Zjevení bylo oděno jednoduchým zeleným rouchem či rízou, která byla lemována bílou kožešinou. Toto roucho splývalo po něm tak lehce, že Široká jeho prsa ani nebyla zahalena. Nohy jeho, které bylo viděti zpod volných záhybů roucha, byly bosé, a na hlavě neměl nic než zelený věnec, v němž se tu a tam třpytil rampouch. Jeho tmavohnědé dlouhé kadeře splývaly mu volně; volně dívala se na svět i jeho přívětivá tvář; oči mu jen zářily, jeho hlas zněl libě, a celé jeho chování i vzezření prozrazovalo radost a plesání. Byl opásán tupou pochvou, ve které nebylo meče, a i tato pochva byla rozežrána řezem.

„Viděl jsi už kdy něco, co by se mně podobalo?“ zvolal duch.

„Nikdy,“ odpověděl Skruž.

„Neobcovaš jsi nikdy s mladšími členy mé rodiny, totiž abych tak řekl, s mými staršími bratry, neboť jsem velmi mlád,“ pravilo zjevení dále.

„Myslím, že ne,“ děl Skruž; „myslím, že ne. Měl jsi mnoho bratrů, duchů?“

„Více než osmnáct set,“ pravil duch.

„To máš ovšem velmi Četnou rodinu na starosti,“ zabručel Skruž.

Duch letošních vánoc povstal.

„Duchu,“ pravil Skruž oddaně, „veď mne, kam je ti libo. Minulé noci šel jsem z přinucení, ale přiučil jsem se ledačemus a jsem nyní ochotnější. Chceš-li mně dát poučení i této noci, chci si je vzít k srdci.“

„Dotkni se mého roucha!“

Skruž tak učinil.

V tom pojednou zmizeli bodlavá palma, jmelí, břechtan, krocani, husy, zvěřina, drůbež, maso, podsvinčata, uzenáky, ústřice, paštika, náky, ovoce a

punč, vše zmizelo okamžitě. Zmizela i světlice, oheň, rudá záře, hodina noční, a ocítili se za doby ranní na ulici, na které se zmítali a harasili lidé zametající sních na dláždění a seškrabávající jej se střež. Sních se valil a kácel dolů na cesty k nesmírné radosti kluků a tříšťel se na způsob sněhové vánice.

U přirovnání k bělostnému, hebkému sněhu na střežách a k špinavějšímu poněkud na zemi průčelí domů zdála se dosti černá a okna ještě černější. Těžká kola vozů a kočárů rozrývala brázdy, které se křižovaly a rozlézaly na všechny strany tam, kde se ulice přetínaly, a tvořily spletené stružky v nažloutlém blátě a v namrzlé vodě. Obloha byla zasmušilá, a ulice se takřka dusily tmavou, poloroztálou a polozmrzlou mlhou, jejíž těžší částky padaly dolů jako déšť sazí; zdálo se, že všechny komíny v celé zemi si řekly, že najednou chytanou, a vydaly veškeren svůj obsah. Ani pohoda, ani město nevypadaly tuze vesele, ale přes to vše panoval všude radostný rozruch, který by ani nejkrásnější letní den nedovedl vyvolati; neboť lidé, kteří shazovali s domů sních, byli v nejrůžovějším rozmaru. Pokřikovali na sebe, házeli na sebe sněhulemi, a ze žertu hozená koule má do sebe cosi laskavějšího, nežli nevím jak vtipně prohozené slovo.

Dopadla-li koule, bylo smíchu, a chybila-li, bylo ho ještě více.

Krámy, ve kterých se prodávala drůbež a ovoce, byly ještě pootevřeny, a všechno se v nich jen usmívalo. Tu stály veliké, kulaté, baňaté koše ořechů, které se podobaly vestám starých přítlostlých pánů. Tam byly mandle, širokaté španělské cibule, které se svítily jako tuční španělští mnichové a mrkaly potutelně ze svých přihrádek na kolemjdoucí děvčata. Tu bylo hrušek a jablek narovnaných v hromádkách, tu bylo vinných hroznů, které kupci uměli tak pěkně vyvěšovati, že kolemjdoucí dostávali laskominy darem. Tu byly hromady nahnědlých lískových ořechů, připomínající svou vůní výlety do lesa a vycházky po kotníky ve zvadlém listí. Člověku se zdálo, jen aby si toho nabral do kornoutů, zanesl domů a dal se do toho. Stříbrné a zlaté rybky, vystavené ve skleněné nádržce uprostřed všeho tohoto lahodného ovoce, které nikdy svou studenou krev nezaprou, jakoby tušily, že se děje něco obzvláštního, plovaly a projížděly se ve svém malinkém světě v neukvapeném a klidném rozechvění.

A což ti kupci, ti kupci! Měli skoro zavřeno, tu a tam i okenice napolo stáhnuty, ale jaký to pohled skrze skuliny a dírky! Nejen váhy litaly nahoru i dolů cinkající o pulty; nejen že motouz jakoby se chtěl radostí rozletěti a utrhnouti se své navíječky; nejen že plechové krabice míhaly se sem tam, jakoby jimi kouzelník prováděl divné kousky; nejen že spojená vůně čaje i kávy

34 Vánoční povídka s duchy.

příjemně lehtaly nos; nejen že hrozinek bylo dosti, a jakých; mandle že bělounek byly, hůlčičky skořice že dlouhé a rovné, všechno ostatní koření a pocukrované ovoce že bylo lahodné, až se člověku laskominy dělaly; nejen že byly fíky pěkně navleklé a jen kynuly; nejen že se blumy ve svých malebných krabíčkách skromně rděly a všechno se zdálo tak chutné a ve vánoční parádě, ale i kupující byli rozechvěni a z očí jen jim sálala radost a naděje. Vráželi do sebe ve dveřích, zapomínali, co byli koupili, a vraceli se proto v nejlepším rozmaru, kdežto kupec i jeho mládenci se jen točili a usmívali, jakoby jim srdce jávalo nikoli nad penězi, ale nad vlídnými tvářemi lidskými.

Jakmile zahlaholily zvony a jaly se svolávat lidi do kostelů a kaplí, objevily se na ulicích zástupy v nejsvátečnejších Šatech a s nejpřívětivějšími tvářemi Zároveň vyhrnulo se z nesčíslných uliček, průjezdů, zastrčených dvorků veliké množství lidí jdoucích se svým obědem k pekaři. Pohled na tyto chudé hodovníky zdál se velice zajímati ducha; neboť postaviv se za Skružem u dveří pekařského krámu a nadzvedaje puklice s misek kolemjdoucích, pokuřoval jejich pokrm kadidlem své pochodně. A musila to býti zvláštní pochodeň; neboť jí asi jednou nebo dvakrát zamávnul, když kolemjdoucí, vrazivše do sebe, počali na sebe láti, a ihned se jim vrátila jejich bodromyslnost. Ihned se počali napomínati, že je hanba vyvolávat nesváry v den vánoční. A měli, Bůh ví, pravdu!

Nyní umlkly zvony, a krámy pekařů se zavřely; ale Člověku přece ustavičně tanuly na mysli všechny ty obědy, které se chystají a z kterých se kouřilo, jakoby se smažily a vařily i kachlíky u kamen.

„Dodáváš kadidlem ze své pochodně jídlům, nějaké chuti?“ tázal se Skruž ducha.

„Ovšem že; svou vlastní.“

„A můžeš jí dodati každému pokrmu v tento den?“ ptal se Skruž.

„Každému, poskytuje-li se z lásky; nejspíše ale pokrmům chudých.“

„Proč chudým nejspíše?“

„Protože toho nejvíce potřebují!“

„Duchu,“ pravil Skruž, když se byl na chvílku zamyslel, „jen to je mně divné, že zrovna tobě na tom záleží, abys kazil těmto lidem radost.“ „Já!“ zvolal duch.

„Ty bys jim rád odňal možnost, aby se naobědvali každý sedmý den, a přece bývá to často ten jediný den, kdy vůbec se mohou naobědvat! Vid', že bys to rád učinil?“

„Já!“ zvolal duch.

„Ano, vždyť usiluješ o to, aby sedmého dne všechna podobná místa byla zavřena,“ pravil Skruž, „a to právě, co jsem řekl.“

„Já že usiluji!“ zvolal duch.

„Odpusť, činím-li ti křivdu ; aspoň se to děje ve tvém jménu anebo ve jménu tvé rodiny,“ pravil Skruž.

„Jsou mnozí z vás na této zemi,“ odvětil duch, „kteří se dělají, jakoby nás znali, a kteří pášou své skutky vášně, pýchy, zlovůle, záští, závisti, pobožnůstkářství a sobectví ve jménu našem, ale kteří jsou nám tak cizí, jakoby nikdy nebyli žili. To si pamatuj, a nesvaluj jejich skutky na nás —“

Skruž slíbil, že se tak zachová, a dali se na cestu, jsouce neviditelní jako dříve, do předměstí.

Duch měl tu podivuhodnou vlastnost (a Skruž to zpozoroval již u dveří pekaře), že přes všechnu svou obrovskou postavu mohl se vměstnati snadně na každé místo a že se objevil pod nízkou střechou právě v takové vznešenosti, jaká se na nadpozemského tvora sluší, jakoby byl dovedl státi v nádherném paláci.

Duchu snad působilo potěšení projevovati tuto svou sílu, anebo to byla prostě jeho laskavá, šlechetná a srdečná povaha a soucit s chudinou, které ho vedly do příbytků Skružových pomocníků, neboť tam skutečně zamířil a vzal Skruže, drže ho za šat, s sebou. Duch se zastavil na prahu, pousmál se líbezně a jal se žehnat kadidlem své pochodně komůrku Boba Škrábka, jenž měl, divte se, jen patnáct „bobů“ na týden, a přece duch nynějších vánoc vzpomněl svou návštěvou na jeho čtyři zdi.

Paní Škrábková, žena Škrábkova, vstala, oblečena dvakrát obrácenou sukni, ale hezky přiozdobenou lacinými pentličkami; prostrěla za pomoci Belindy Škrábkové, své druhé dcery, také co nejuhledněji a nejlaciněji oblečené, kdežto mladý Petr Škrábek strkal vidličku do hrnce brambor a strčiv zároveň do úst cípy ohromného svého límce od košile (tatínek mu ho zapůjčil na tento slavný svátek), projevoval nesmírnou radost, že je dnes tak vyfintěn, a zem jen pod ním hořela, aby se mohl ukázati někde v městském parku ve sněhobílém svém límci. V tom vrazili do světnice ještě jiní dva mladí Škrábkové, kluk a holka, povykující, že ucítili, jak se někde peče husa, a že myslí, že to bude ta jejich. Na to se všichni mladí Škrábkové dali do skákání, jen Petr Škrábek foukal do ohně (zapomněl na chvilku svou hrdost, kterou v něm budil ohromných rozměrů límec), až se netečné brambory daly do bublání a klokotání, klepaly a rachotily do puklice na znamení, že se dovařily a že se mají loupat.

36 Vánoční povídka s duchy.

„Kde pak vězí náš drahý tatínek,“ pravila paní Škrábková; „a váš bratříček Tiny Tim. O minulých vánocích byla Marta doma o půl hodiny dříve.“

„Tu je Marta!“ ozvala se dívka předstupujíc před ni.

„Tu je Marta, maminko!“ volali dva mladí Škrábkové. „Hejsa, Marto, to je husa!“

„Drahoušku, kde pak’s tak dlouho vězela?“ pravila paní Škrábková líbajíc ji a sundávajíc jí klobouk i šálu s ú lužnou horlivostí.

„Musili jsme dodělávat mnoho práce,“ odvětila dívka; „a potom jsme ještě musily poklízeti, maminko.“

„Nu, jen když jsi přišla,“ pravila paní Škrábková. „Přisedni k ohni a ohřej se, drahoušku!“

„Už jde tatínek,“ volali mladí dva Škrábkové, kterých bylo všude plno. „Schovej se, Marto, schovej!“

Marta se schovala a do světnice vstoupil Bob, otec, maje dlouhatánskou šálu ovinutu kolem krku, která mu visela až daleko dolů přes prsa. Oblek měl na sobě spravovaný, dobře vykartáčovaný, aby – vypadal zánovněji, a na rameni nesl Tiny Tima. Ubohý Tiny Tim nesl si berličku a měl jednu nožičku v železných deskách.

„Kde pak je Marta?“ sháněl se Bob Škrábek, ohlížeje se kolem.

„Nejde,“ pravila paní Škrábková.

„Že nejde?“ pravil Bob, a stín truchlosti přelétl náhle jeho veselost; neboť celou cestou z kostela dělal Timovi koníčka a přiběhl domů rozjařen.

„Ani na vánoce si nepospíší?“

Marta ho nerada viděla zklamaného, třeba jen žertem, vynořila se tedy ze svého úkrytu a vrhla se mu do náručí, kdežto dva mladí Škrábkové strkali Tiny Tima do kuchyně, aby poslechl, jak se tam smaží a syčí nákyp.

„A jak se choval malý Tim?“ tázala se paní Škrábková, když byla vyplísnila Boba k vůli jeho lehkovůli a Bob se nalaskal své dcery do sytosti.

„Jako zlatoušek,“ pravil Bob. „Stává se nějak zamýšleným, sedá rád o samotě a přemítá o nejpodivnějších věcech. Povídal mi cestou domů, že si ho snad lidé v kostele všimli, že je mrzáček, a že si snad rádi vzpomínají na toho, zejména o vánocích, jenž učinil, že chromí chodili a slepí viděli.“

Bobův hlas se chvěl, když jim tohle povídal, a třásl se mu ještě více, když je ujišťoval, že Tiny Tim jaksi sílí a mohutní. Pojednou bylo slyšeti Čilou berličku

Timovu a než bys slovo řekl, byl tu malý Tim zpět z kuchyně provázen bratrem i sestrou a usedl na stoličku u krbu.

Bob ohrnul si rukáv, jakoby mohly ještě více zajiti, a připravoval nějaký horký nápoj z jalovcové kořalky, citrónové kúry, míchal jím neustále a konečně jej pověsil na skobu nad oheň, aby se tam dovařil. Mladý Petr a dva všudybyli Škrábkové běželi pro husu. s kterou se vraceli u veliké slávy. Nyní nastal takový šum a shon, že by Člověk myslil, že není vzácnějšího ptáka nad husu; že je to neobyčejný zjev, vůči kterému i Černá labuť je věcí zcela všední — a řekněme si to, husa byla v tomto domě něčím zcela zvláštním. Paní Škrábková upravovala omáčku, která syčela na pekáči; mladý Petr Škrábek míchal brambory, až se z něho pot lil; slečna Belinda opékala jablka; Marta utírala talíře; Bob vzal si Tiny Tima na kolena; mladí dva Škrábkové rozestavovali židle pro všechny, ani na sebe nezapomínající, strkali si už napřed lžice do úst, snad aby se spíše husy dočkali. Konečně byla jídla na stole, a všichni se pomodlili. Nastal okamžik, ve kterém se ve všech zatajil dech, když paní Škrábková jala se ohlížeti po kuchyňském noži, aby ho vrazila huse do prsíček. Když to byla učinila a z husy se udrobil kousek dlouho očekávané nádivky, rozlehl se kolem stolu radostný šelest, a malý Tim, povzbuzen dvěma mladými Škrábkou, jal se radostí tlouci rukojítkem nože do stolu a volati: „Hejsa hej!“ Svět takové husy ještě neviděl! Bob to sám tvrdil. Všichni obdivovali se její křehkosti i vůni, i velikosti. Jsouc obložena opečenými jablky a míchanými brambory, stačila k nasycení celé rodiny. Ano, paní Škrábková podotknula v roztomilém rozmaru, spatřivši malou kůstku na stole, že ji ani celou nesnědli. A přece se všichni pořádně najedli, ale nejen to, mladí Škrábkové byli ještě , k tomu umaštěni po vlasy i až na uši.

Belinka nyní vyměnila talíře, a paní Škrábková vyšla ze světnice, neboť se necítla dosti silná, aby se mohla dívat, až přinesou pudding. Co, aby tak nebyl dosti propečen! Co, aby se rozpadl, až ho budou vyndávat z kastrolu! Co, aby tak někdo přelezl zídku a ukradl ho, zatím co si pochutnávali na huse! Při této poslední domněnce dva mladí Škrábkové na smrt zbledli.

Haló! Co pak znamená tahle pára ? Pudding už je z trouby venku. Jak se z něho kouří, toť jakoby dnes bylo prádlo v domě! A ta vůně! Toť jako by na blízku paštikář měl krám a hned vedle něho bydlela pradlena. Za půl minuty vstoupila paní Škrábková, červená a hrdě se usmívající, nesouc pudding, vypečený jako zvon, a politý hořícím rumem a ozdobený zelenými ratolístkami cesmíny na vrchu.

Ó, tohle je pudding! Bob Škrábek tvrdil zcela klidně, že takový pudding se paní Škrábkové ještě nepodařil, co jsou spolu. Paní se přiznala, jak jí spadl kámen se srdce, neboť prý si pořád myslila, že nevzala dosti mouky. Každý měl něco na jazyku o puddingu, ale to, že je příliš malý na tak velkou rodinu, nepřišlo na mysl žádnému. Každý Škrábek by se byl styděl pronésti takové rozkolné mínění.

Konečně bylo po obědě, ubrus uklizen a oheň na krbu rozčechrán. Ochutnali nápoj ve džbánu a prohlásili za naprosto výborný. Na stůl vyložili jablka i pomoranče a lopatku s kaštany postavili nad oheň. Potom se celá rodina Škrábkova shrnula kolem krbu do kruhu, jak říkával Bob Škrábek, ačkoli to byl jen půlkruh. Vedle tatínka rozestavili celou výbavu rodinného skleněného nádobí, sestávající ze dvou sklenic a šálku s uraženým ouškem.

Avšak nápoj v nich byl tak vřelý, jako nevím v jakých zlatých pohárech, a Bob naléval se zářivou tváří zatím, co kaštany na ohni roztomile pukaly a praskaly. Na to povstal Bob a pravil: „Všem nám veselé vánoce, moji milí! Bůh žehnej nám!“ což vzbudilo ohlas v celé rodině.

„Bůh žehnej nám všem!“ pravil Tiny Tim ze všech nejposlednější.

Seděl velmi blízko otce na nízké stoličce, Bob. držel jeho uvadlou ručičku ve své, jakoby toto dítě měl zvláště rád a chtěl je mít vedle sebe ze strachu, aby mu je nikdo neodňal.

„Duchu,“ pravil Skruž se soucitem, kterého nepocítil v sobě nikdy před tím, „řekni mně, zdali malý Tim zůstane na živě.“

„Vidím prázdnou židli,“ odvětil duch, „v koutě u krbu a berličku bez jejího majitele dobře uschovanou. Jestli budoucnost ničeho nezmění na těchto stínech, tedy dítě zemře.“

„Nikoli, ach, nikoli!“ pravil Skruž. „To ne, dobrý duchu! Řekni, že zůstane na živě!“

„Jestli tyto věci zůstanou i na příště nezměněny, nikdo z mého pokolení ho tu nenajde“ odvětil duch. „A co na tom? Má-li umřít, ať umře a zmenší počet lidí; je jich tu beztoho příliš mnoho,“

Skruž svěsil hlavu, uslyšev vlastní svá slova z úst duchových, a byl jat lítostí i žalem.

„Človče!“ pravil duch, „jsi-li vůbec Člověk srdcem a ne z kamene, zadrž ty ohavné a nicotné řeči, až vypátráš, co přebytek lidí znamená a kde že panuje. Či chceš rozhodovati, kteří lidé mají žiti a kteří zmíratí? Snad v očích nebes jsi daleko nehodnější, abys žil, než jsou miliony dětí, podobných tomuto mrzáčku

chudého ; muže. Ach, Bože, hmyz na listě chce hlásati, že je příliš mnoho životů mezi jeho hladovými bratry v prachu!“

Skruz se nachýlil pod výčitkou duchovou a chvěje se sklopil oči k zemi. Pozvedl je však opět rychle, zaslechnuv své vlastní jméno.

„Ať žije Skruzi!“ pravil Bob, „dárce našich hodů!“

„Dárce našich hodů, to je pěkné!“ zvolala paní Škrábková červenajíc se. „Přála bych si, aby tu byl, to bych mu pověděla, že by toho měl dost, a myslím, že by mu to patřilo.“ „Drahoušku,“ pravil Bob, „pamatuj na děti, a vždyť jsou dnes vánoce!“

„Ovšem, že jsou vánoce; komu pak by jindy přišlo na mysl piti na zdraví takového ošklivého, lakomého, zatvrzelého a necitelného Člověka, jako je pan Skruz ! Vždyť to víš, Roberte!“ „Drahoušku,“ odpovídal Bob mírně, „jsou vánoce !“

„Připiju mu na zdraví k vůli tobě a vánocům,“ pravila paní Škrábková. „Nu, ať tedy žije! Veselé vánoce jemu a Šťastný Nový rok! Bude asi hodně vesel a Šťasten, to vím.“

Děti také připily. To bylo to jediné, v čem nebylo srdečnosti. Tiny Tim také k posledku připil, ale valně ho to netěšilo. Skruz byl lidojedem rodiny. Již zmínka o jeho jménu vrhla stín na celou rodinu, který se rozptýlil až asi za pět minut. A když přešel, byli desetkrát veselejší než dříve, protože se zhostili pomýšlení na hroznou. bytost. Na to Bob Škrábek jal se vypravovati, že ví o místě pro Petra, které by mu vynášelo týdně pět a půl šilinku. Na to se mladí dva Škrábkové dali do nehorázného smíchu, že už Petr má začítí obchody. Petr sám díval se zamýšleně ze svého límce do ohně, jakoby přemýšlel, co s tak ohromným kapitálem počne, až se naň zmůže. Marta byla v učení u modistky a vypravovala, co a jakou práci vykonává, jak dlouho dovede u ní vyseděti; těšila se, jak si zítra poleží, jelikož je svátek. Vypravovala také, že viděla jednu hraběnkou a onehdy lorda, jenž prý ani nebyl větší než jejich Petříček, načež Petříček povytáhl svůj límec u košile tak vysoko, že mu nebylo ani hlavy vidět. Po celou tu dobu louskali kaštany a připíjeli ze džbánů; později se dali do zpěvu, a malinký Tím jim zazpíval písničku o zbloudilém dítěti, jak se brodí ve sněhu, a jeho dojmavý hlásek se k té písničce náramně pěkně hodil.

Něco zvláštního na celé této společnosti nebylo. Nebyla to rodina, jak se říká, lepší; šat jejich nebyl valný, obuv tu a tam porouchaná, a Petříček asi dobře věděl, jak to vypadá v zastavárně. Byli však šťastni, plni vděčnosti a těšili se

40 Vánoční povídka s duchy.

vespolek, jak náleží; a když počali mi- zeti, zdáli se v jasném světle duchovy pohodně ještě šťastnějšími, a Skruž nemohl až do posledu očí odvrátit od nich, zvláště od malého Tima.

Tím časem se hodně setmělo, a sníh padal jen což. Skruž kráčet s duchem ulicemi, a veselé ohně plály v kuchyních, na krbech, v salonech a ve všelikých světnicích. Všude bylo viděti přípravy k chutné večeři růžové záclony počaly zahalovati okna, aby nebylo vidět na zimu a tmou panující venku. Tu vybíhaly děti na ulici uvítat své provdané sestry, bratry, bratrance, strýce a tety. Jinde míhaly se po záclonách stíny shromážděných hostí. Tamhle cape skupina hezounkých dívek v botkách, s kožíškem, k sousedu na návštěvu, a běda svobodnému mládenci, až uvidí ty potutelné Čarodějky s jejich zářnými tvářemi.

Dle množství lidí, pobíhajících po ulicích, Člověk by skoro byl myslil, že vlastně nikoho ani není doma, aby čekal návštěvy nebo je vítal.

Ach, jaká to blahá doba, a jak duch nad tím jásal ! Jak se mu Šířila prsa, jak otevřel svou Štědrou ruku a Šířil všude ušlechtilou, nevinnou radost, kam zavítal ! I lampář, jenž běhal v předu a rozsvěcoval v setmělých ulicích ohnivě puntíky a který byl oblečen, jakoby po práci měl v úmyslu podívat se někam do společnosti, smál se hlasitě, když duch kráčet kolem něho, ačkoli o něm neměl ani tušení, a byl proniknut jen náladou vánoční.

Pojednou se ocitli na pustých, holých drahách, kde bylo rozházeno množství balvanů, jakoby to bylo pohřebiště olbřimů. Voda rozlévala se, kam se jí jen chtělo — vlastně byla by se rozlévala, kdyby jí nebyl vrhal tuhý mráz v okovy. Nerostlo tu nic než mech, vřes a ostrá, tvrdá tráva. Na západě zanechalo zacházející slunce rudě ohnivý pruh, jenž plál na okamžik po okolní pustoš! jako zasmušilé oko, až klesajíc níž a níže utonulo v husté tmě neproniknutelné noci.

„Co je to za místo?“ tázal se Skruž.

„Místo, kde žijou horníci, pracující v útrobach země,“ odvětil duch. „Ale oni mne znají Viz!“

Světlo kmitlo v okně chýže, a dali se rychle k ní. Probravše se blátem a kamením, zastali veselou společnost, shromážděnou u veselého krbu. Byl tu starý, velmi starý muž a žena se svými dětmi a ještě s jedním pokolením kromě nich, všichni čistě a svátečně oblečení. Stařec zpíval jim vánoční píseň hlasem, který jen zřídka přehlušoval skučení větru na holé pláni. Byla to píseň, kterou již

co hoch zpíval; někdy vpadli všichni přítomní do zpěvu sborem. Hlas starcův se zvedal, jásal a padal, když jásalý a tlumily se hlasy ostatních.

Duch nepobyl zde dlouho, ale vybídl Skruže, aby přidržel si šaty, a vznášejíce se přes planinu spěli, kam? Snad ne k moři? Ano, k moři. V zděšení svém ohlédl se Skruž a spatřil vzdálený pruh země sestávající z hrozných útesů a skal, a na sluch jeho dorážel ohlušující jekot vln, valících se a řvoucích pod ním. Zuřily mezi výmoly a v roklinách skalních, jakoby chtěly podvrátit pevnou zemi.

Na osamělém výběžku skalním, několik honů od břehu, o nějž se tříštily a kolem něhož se vztekaly vlny mořské, stál maják. Hromady mořských travin splétaly a otáčely se kolem jeho základů, a bouřliváci, zrození větru, jako mořské traviny jsou zrozenkami vody, poletovali a kroužili kolem něho dotýkající se vln.

Ale i zde dva mužové, střežící maják, rozdělali si oheň, jenž probleskoval a prosvítal jasnými paprsky na hrozné moře. Podavše si mozolovité ruce přáli si vzájemně veselých vánoc při sklence grogu, a starší z nich, mající tvář ovětralou a bouřemi zmrskanou jako boky staré lodi, zanotoval mocnou píseň se šuměním větru o závod.

Opět se zvedl duch, a chvátili přes černé, vířící moře dále, dále, až ocitnuvše se hodně daleko ode břehu, jak duch řekl Skružovi, snesli se na loď. Stanuli vedle kormidelníka, vedle strážce na přídě, vedle bdících důstojníků. Byly to samé přitmělé, strašidelné postavy na svých stanovištích, ale každý z nich bzučel si vánoční písničku, nebo myslel na vánoce, nebo rozmlouval dojemnějším hlasem se svým soudruhem o nějakém dávno minulém Štědrém večeru a o dávno uplynulých nadějích.

A každý člověk na lodi, aťsi dobrý nebo špatný, měl laskavější slovo pro druhého, než v kterýkoli jiný den v roce; každý slavil svátky aspoň tím, že vzpomínal na ty, kteří srdci jeho byli nejbližší, a těšil se pomyšlením, že i oni vzpomínají na něho.

Skruže velice překvapilo, když tak naslouchal žalobnému skučení větru, že i mezi lidmi, kteří plují temnem v dál po nesmírné hlubině, nad neznámou propastí, jejíž tůň je tak tajuplna jako sama smrt, ozval se srdečný smích. Ještě větší bylo překvapení Skružovo, když seznal, že smích pocházel od jeho vlastního synovce,

42 Vánoční povídka s duchy.

a že se nachází v jasné, suché a přívětivé světničce s duchem po boku, jenž se usmíval na jeho synovce s nevýslovnou vlídností.

„Ha, ha,“ smál se Skružův synovec. „Ha, ha, ha!“

Kdybyste náhodou poznali člověka ve svém smíchu blaženějšího, než byl Skružův synovec, tedy mně o něm povězte. Jak rád bych se s ním seznámil a jak bych si jeho známosti vážil!

Je to zcela v pořádku a spravedливо, že, jako jsou nemoci nakažlivý a zármutek, na druhé straně nic není nakažlivějšího než srdečný smích a dobrý rozmar.

Když se Skružův synovec smál, držel si boky, házel hlavou a křivil tvář do nejpodivnějších tvarů, smála se Skružova neť — stala se mu neteří, protože si vzala synovce — z celého srdce také, a tu ovšem dali se do smíchu všichni, kdo stáli kolem:

„Ha, ba, hal Ha, ha!“

„Povídal, že prý jsou vánoce nesmysl,“ zvolal Skružův synovec; „a snad tomu i věří.“

„Tím větší hanba pro něho,“ odvětila. Skružova neť s nevolí. Bůh aby těmhle ženským požehnal za to, že nic na světě nedělají polovičatě; vždy popadnou věc opravdově. Byla hezká, náramně hezká. Z očí koukalo jí, jako by stále byla něčím příjemným překvapena; snad k tomu přispívaly i ty roztomilé důlky v její tváři. A ta zralá, malinká ústa, k líbání jako stvořená — a to také byla — Když se usmívala, splývaly důlky na její bradice jeden do druhého, a v hlavičce hořela a leskla se dvě nejkrásnější očka na světě.

Zkrátka, byla to ženská k pomilování hezká a hodná.

„Je to divous,“ pravil Skružův synovec, „je pravda, a mohl by býti mnohem vlídnější; ale jeho vina je mu zároveň dostatečným trestem, a proto je lépe ani o něm nemluvit.“

„Je asi hodně bohatý, vid' mužíčku,“ podotkla Skružova neť; „aspoň jsi mně to říkával.“

„Nu, a co je po tom, drahoušku?“ pravil Skružův synovec. „Jeho bohatství mu není nic plátno. Sám ničeho neužije, ani té radosti, že by na nás někdy pamatoval, ha, ha, ha!“

„Už mne s ním přechází trpělivost,“ podotkla Skružova neť, a tak soudily všechny její sestry.

„Mně ne,“ odpověděl Skružův synovec. „Mně je ho líto a nemohu se naň

pranic zlobit. Komu pak je po jeho vrtoších ? On sám jimi trpí nejvíce. Je pořád ten starý. Vzal si do hlavy, Že nás nemá rád, a nechce s námi ani poobědvat. Nu a což, pro jeden oběd si nohu nedá za hlavu.“

„A mohl by si ji tam dáti, neboť promeškal velmi dobrý oběd,“ skočila mu do řeči Skružova neť. To říkali všichni, a bylo to asi pravda, neboť právě dojedli, a tu se už může soudit o tom, jaké bylo jídlo. Na stole byl desert, a všichni seděli kolem při lampě.

„Nu, to mne těší,“ pravil Skružův synovec, „ačkoli já těm mladým hospodyňkám valně nevěřím. Co pak ty tomu říkáš, Topere?“

Toperovi padla do oka jedna ze sester Skružovy neteře, což bylo znáti z jeho řeči. Pravil, že svobodný člověk je jakýsi vyvrhel, který ani nemá práva o takových věcech mluvit, načež se jedna ze sester Skružovy neteře zarděla, ta v tom krajkovém špensru, ale ne ta s tou velikou růží.

„Nu jen mluv, Frede!“ pravila Skružova neť tleskajíc rukama. „Nikdy nedořekne, co napověděl. Není-li pak ten Člověk k smíchu !?“

Skružův synovec dovolil si opět výbuch smíchu, a jelikož nebylo možno potlačiti náказu, smálo se to všechno, ač si jedna sestra, ta boubelatá, strkala k nosu voňavý ocet, aby se ubránila.

„Chtěl jsem. jen říci,“ pravil Skružův synovec, „že následkem jeho nelásky k nám a stranění se nás ztrácí mnohý příjemný okamžik, který by mu šel tu a tam dobře k duhu. Jsem jist, že bychom mu dovedli býti mnohem příjemnějšími společníky, než jsou mu. jeho vlastní myšlenky, ať si v jeho plesnivé pisárně nebo v jeho zaprášených komnatách; Budu si ho nadcházeti co rok, aťsi se mu to líbí nebo ne, jeť mně ho skutečně líto. Aťsi hubuje na vánoce až do své smrti, ale bude v konci konců přece jen lépe o nich smýšleli, až uvidí, že nevynechám ani jediných vánočních, hodů, abych k němu nedošel a po přátelsku se ho nezeptal ‚Jak se máte?‘

Jen abych aspoň toho dosáhl, aby někdy, až umře, zanechal svému ubohému písali aspoň padesát liber Šterlinků, a myslím, Že jsem s ním včera přece trochu hnul.“

Dali se mu všichni do smíchu, neboť jim nešlo do hlavy, Že by se mu bylo skutečně podařilo „hnouti“ starým Skružem. Nebylo to ze zlomyslnosti, ale jelikož měli k smíchu pořád na mále, rozesmáli se nad leccčims, a láhev, kolující pilně kolem, je k tomu ještě více měla.

Po čaji došlo na hudbu, neboť to byla rodina hudbymilovná, a zpívání šlo

44 Vánoční povídka s duchy.

jim tak říkajíc samo od sebe. Zvláště Toper, jenž hučel bas, aniž mu nabíhala žíla na čele nebo rudnul ve tváři, neměl sobě rovného. Skružova neť hrála dohře na harfu a když zanotovala jednu zcela prostou písničku, počalo se srdce Skružovo obměkčovati, a zdálo se mu, že kdyby byl slyšával takové pění před dávnými lety, celá jeho bytost by byla laskavější k vlastnímu i jiných Štěstí, aniž ho duch nebožtíka Marleye byl musil na to upozorňovati.

A však. celý večer hudbě přece nevěnovali.

Po chvíli počali si hrát na zástavy, neboť blaze těm, kteří dovedou býti někdy dětmi, zvláště o vánocích, jejichž veliký zakladatel sání byl dítětem. Ale před tím si také zahráli na slepou bábu, toť se ví ! A neříkejte mi, že Toper přiní neviděl; věřil bych tomu asi zrovna tak, jako kdybyste mně tvrdili, že měl oči v botách. Co : já si myslím, je, že byl se Skružovým synovcům srozuměn, a že duch letošních vánoc o tom věděl. Kdo takhle běhal za boubelatou sestrou v Živůtku s krajkami, ten přece nesmí hřešiti na lehkověrnost lidskou, leda by si z nás blázny dělal!

Vrážel do krbu, zakopával do židlí, bouchal do piana, lezl za záclony, zkrátka, všude tam, kudy běhala ona. Věděl vždy, kam se mihla boubelatá sestra, a za jinými se ani nehonil. Jestli mu někdo i z úmyslu do cesty vběhl, stavěl se jen, jakoby ho chtěl čapnout, ale hned zašejdroval za boubelatou sestrou. Křičela, že se nehraje správně, a měla pravdu. Když ji ale konečně lapil a přes vše její šustění a zmítání zatlačil do kouta, odkud mu nemohla uniknouti. počínal si jako dokonalý falešník. Kdo pak mu to věřil, že neví, koho chytil, a on přece sahal na její vrkoče, tapal po jakémsi řetízku na její šiji a ohmatával prstýnek na její ruce, jakoby se musil přesvědčiti Ten podvodník I Ale nemyslete, že mu to darovala; dala mu asi co proto, když hezky spolu seděli za záclonami zatím, co jiný hrál slepou bábu.

Skružova sestra nesúčastnila hry na slepou bábu, ale seděla pohodlně ve velkém křesle v útulném koutečku. Duch a Skruž stáli těsně za ní. Zahrála si ráda na zástavy a ve hře: „Jak, kdy a kde“ nade všechny vynikala, což není věc jen ledabylá, vždyť dívky byly vesměs velice Čiperný; jen se ptejte Topera. Bylo přítomno asi na dvacet lidí, mladých i starých, ale hrálo to všechno a Skruž také, neboť unesen hrou, docela zapomněl, že hlas jeho nevydává žádného zvuku, i odpovídal na otázky dobře i vtípně.

Duch měl radost, že Skruž se ocitnul v takové náladě, a velice ho těšilo, že prosil jako hošíček, aby mu duch dovolil zůstat, pokud se nerozejdou hosté

„Ještě jednu hru,“ pravil Skruž: „ještě jednu hru, duchu, jen jedinou !“

Byla to hra na „ano“ a „ne“, při které Skružův synovec si měl něco myslit a ostatní to měli hádat, on pak měl k tomu říkati „ano“ nebo „ne“ dle toho, co si myslel.

Z rychlých otázek, které se naň sypaly, vycházelo na jevo, že si myslel zvíře, živé zvíře, poněkud ošklivé zvíře, chrochtavé a bručivé, které časem také mluvívá, žije v Londýně, chodí po ulicích. Nikdo je na provázku nevodí, ve zvěřincích je neukazují, není to ani kůň, ani vepř, ani pes, ani kočka ani medvěd.

Při každé otázce dával se synovec do nehorázného smíchu, jakoby ho někdo lehtal, a konečně se počal smíchy až svíjet. Boubelatá sestra rozesmála se pojednou také a zvolala: „Už to mám ! Už vím, kdo je. to!“

„A kdo ?“ tázal se synovec.

„Jest to tvůj strýček Skru ... ž!“

A byla to svatá pravda. Všem se to líbilo, jen někteří namítali, že se mělo říci „ano“ při otázce „je-li to medvěd?“ „jelikož záporná odpověď odvrátila jejich myšlenky od pana Skruže tuze daleko, když se mu již byli tak na blízku ocitli.

„Dost jsme se mu už nasmáli,“ pravil synovec, „a bylo by nevděčností nepřipít mu na zdraví. Tuhle je sklenice slazeného vína. Dovolte mně pronésti : „Ať žije strýc Skruž !“

„Nu, ať si tedy žije!“ volali ostatní.

– „Veselé vánoce a šťastný Nový rok tomuto starci, ať je, jaký jel“ pravil Skružův synovec. „Snad by to ode mne ani nepřijal, kdyby tu byl, ale aťsi, jen ať žije!“

Strýc Skruž se zatím nepozorovaně tak rozveselil a rozradoval, že by si byl rád zavdal se, společností ničeho netušící a poděkoval jí neslyšitelnou řečí, ale duch mu toho nedovolil. Celý výjev zmizel dechem, kterým Skružův synovec domluvil poslední slovo, a Skruž ocitl se i s duchem opět na cestách. Spatřili mnoho, ušli daleko a navštívili mnohé příbytky s požehnáním. Duch stanul vedle postelí nemocných a potěšil je; zaletěl do dalekých zemí a ovanul je domovem; sestoupil k lidem, jsoucím v krutých zápasech, a vdechl jim trpělivost a vyšší naději; navštívil chudobu, a oplývala ihned hojností. Zavítal do chudobinců, nemocnic, žálářů a do všech útulků bídy, do kterých pomíjející mocí nezatarasil dveře duchu, zanechávaje všude požehnání a naplňuje srdce Skružovo ponaučením.

46 Vánoční povídka s duchy.

Byla to dlouhá noc, byla-li to jen noc; neboť Skruž o tom pochyboval, protože celé vánoční svátky se mu zdály vtěsnány do té doby, kterou spolu strávili. Podivné bylo, že Skružova zevnější podoba zůstávala nezměněna, ale duch za to patrně stárnul, stárnul. Skruž tuto změnu zpozoroval, ale nikdy se o ní nezminil. Až jednou odcházejíce z jedné dětské slavnosti, zůstali proti sobě státi na prostranném místě, a tu poznal, že duchův vlas zbělel.

„Jest život duchů tak krátký?“ tázal se Skruž.

„Můj život v tomto světě je velmi krátký,“ odvětil duch. „Této noci mu bude konec.“

„Této noci!“ zvolal Skruž.

„Ano, o půlnoci. Slyš, čas můj se blíží!“

Hodiny právě odbíjely tři čtvrti na dvanáct.

„Odpusť mi, ptám-li se tě na něco, k čemu nemám práva,“ pravil Skruž dívaje se napjatě na roucho duchovo, „ale pozoruj na tobě něco zvláštního, co ti čouhá z pod lemu. Je to noha Či kopyto?“

„Mohlo by to býti kopyto dle toho, že je tak málo masité,“ odpověděl duch sklíčeně. „Viz!“

V tom vyňal ze záhybů svého roucha dvě dítek, bledých, vyzáblých, ošklivých a zbědovaných. Poklekly u jeho nohou a tulily se k jeho rouchu.

„Ach, Človče, sem pohledni, sem k mým nohám!“ zvolal duch.

Byl to hoch a dívka. Tváře měly žluté, vyzáblé. Byly vyzáblé a pohledu zvlčilého; přes to choulily se v pokoře. Kde libé mládí mělo vyplňovati jejich rysy svěží barvou, odtud zela vychudlost, sraštělost a sešlost. Tam, kde měli trůnit andělově, číhali ďáblově a svítili hrozivě očima. Zvrhlost lidská nejeví se na žádném stupni tak strašnou jako u dětí.

Skruž se zděsil. Chtěl ze sebe vypraviti, že jsou to hezké děti, ale slova uvázla mu na jazyku před tak hroznou lží.

„Duchu, jsou to tvé děti?“ pronesl stěží Skruž.

„Jsou to děti člověka!“ pravil duch shlížeje na ně, „a tulí se ke mně žalující na svého otce. Tento hoch, to jest nevědomost, a tato dívka, to je bída. Přijmi je oba do své ochrany, zvláště ale tohoto hochá, neboť na čele jeho vepsán osud, nebude-li toto slovo setřeno. Zapři to!“ volal duch ukazuje rukou k městu. „Hanou pokydej ty, kteří ti je uvádějí na pamět! Přiznej se k nim k vůli nějakému strannickému účelu, učiň věc ještě horší a vyčkávej konců!“

„Což nemají žádného útulku nebo pomoci?“ zvolal Skruž.

„Což není vězení?“ zvolal duch, obrátiv se k němu svými slovy naposled.

„Není žádných robotáren?“

Hodiny byly dvanáctou.

Skruž se ohlédl po duchu, ale nespátřil ho již. Když utichl poslední záchvěj zvuku, vzpomněl si, co starý Jakub Marley byl předpověděl, a pozvednuv oči svých, spatřil tajemný zjev, jenž zahalen kráčel k němu, jako když mlha valí se po zemi.

Sloha IV.

Poslední ze tří duchů.

Zjev blížil se mu zvolna, velebně a mlčky. Když přišel zcela blízko, padl Skruž na kolena, neboť veškeren vzduch, kterým duch kráčet, byl provanut kormutlivou tajemností.

Byl zahalen černým rouchem, jež zakrývalo jeho hlavu, tvář i postavu, a nebylo viděti ničeho než vztáhnoutou ruku. Přes to bylo by zatěžko oddělití jeho postavu od noci a temnoty, která ji obkličovala.

Skruž cítil, že byl vysoký a statný, když k němu přistoupil, a že tajuplná jeho přítomnost naplňovala ho posvátnou hrůzou. Více nevěděl ničeho, neboť duch ani sebou nehýbal, ani nemluvil.

„Stojím v přítomnosti ducha příštích vánoč?“ otázal se Skruž,

Duch neodpověděl, ale ukázal svou rukou v před.

„Hodláš mně odhaliti stíny věcí, které se ještě nepříhodily, ale které se mají státi v budoucnosti,“ pravil Skruž. „Zdaliž nemluví pravdu?“

Hořejší část roucha se v záhybech svých na okamžik skrčila, jako by duch byl nachýlil hlavu. To byla jediná odpověď, kterou mu dal.

Ačkoli Skruž tím časem dosti uvykl obcování s duchy, zhrozil se tohoto mlčelivého zjevu tak velice, že pod ním počaly nohy klesati, jakož ucítil, když ho chtěl následovati. Duch však na okamžik stanul, aby mu dal času se zotaviti. Avšak Skružovi udělalo se spíše hůře. Jakási nevědomá hrůza jím zmítala, neboť zpozoroval, že z černého. zahalení lesknou se dvě příšerně upřené oči, kdežto on sám kromě strašidelné ruky a veliké hromady tmy neviděl ničeho.

„Duchu budoucnosti!“ zvolal, „bojím se tě více než kterékoli příšery, kterou jsem posud viděl. Jelikož ale vím, že je úmyslem tvým mně prospěti, a jelikož doufám státi se jiným člověkem, než jakým jsem byl, jsem ochoten tě provázeti, a to s povděkem. Nechceš ke mně promluvit?“

Zjev mu neodpověděl, ale ruku měl stále vztáhnutu před sebe.

„Veď mne!“ pravil Skruž; „veď mně noc rychle mizí, a mně je čas drahý, vím to. Veď mne, duchu!“

50 Vánoční povídka s duchy.

Duch počal se vzdalovati, jako se byl přiblížil. Skruž ho následoval ve stínu jeho roucha, jenž jakoby ho byl nesl do výše a v dál.

Zdálo se, že ani nevstoupili do města, ale že spíše město náhle vzniklo kolem nich a obklíčilo je. Ocitli se v samém středu jako, na burze, mezi kupci, kteří běhali sem tam, cinkali penězi v kapsách, rozmlouvali ve skupinách, pohrávali si zamyšleně závěšky u hodinek, dívali se, kolik je hodin, a tomu podobně právě tak, jak to Skruž byl vídal jindy.

Duch se zastavil vedle malé skupiny obchodníků. Skruž zpozoroval, že ruka jeho ukazuje na ně; popošel, aby poslechl co mluví.

„Nikoli,“ pravil velký, tlustý muž s ohromnou bradou, „mně také o tom není mnoho povědomo, leda to, že je mrtev!“

„Kdy zemřel?“ tázal se druhý.

„Minulé noci, myslím.“

„Co pak se mu stalo?“ ptal se třetí vzav z velké tabatěrky pořádný Šňupec. „Zdávalo se mně, on že ani neumře.“

„Bůh ví,“ pravil první a zívnuv.

„Kam pak dal své peníze?“ tázal se pán rudých tváří s hodnou bradavicí na špičce nosu, která se mu třásla jako brka v pavím ohonu.

„Nevím ničeho,“ pravil muž s ohromnou bradou zívnuv opět. „Snad je zanechal své Společnosti; mně jich neodkázal, to vím.“

Tomuto vtipu se všichni zasmáli.

„Bude asi mít laciný pohřeb,“ pravil týž, „neboť skutečně nevím, kdo by mu na něj šel. A co abychom se shodli a šli mu ze zvláštní ochoty?“

„Proč ne, šel bych, bude-li k tomu něco na zub,“ pravil muž s bradavicí na nose. „Bez jídla nepůjdu.“

Opět se všichni zasmáli.

„Nu, vidím, že jsem z vás nejnezištnější,“ pravil první mluvčí, „neboť černých rukavic nenosím a o jídlo nedbám. Půjdu zadarmo, půjdete-li ještě někdo jiný. Když se tak rozpomínám, zdá se mně, že jsme bývali přáteli, neboť jsme se často spolu zastavili a pohovořili. S bohem!“

Mluvící i naslouchající se rozešli a vmísili v jiné skupiny. Skruž znal tyto lidi a pohlédl na ducha, jako by od něho očekával vysvětlení.

Zjev vznášel se ulicí. Ukazoval prstem na dvě osoby jdoucí vstříc. Skruž jal se opět naslouchati, doufaje, že snad nyní se mu dostane nějakého vysvětlení.

Znal ty osoby dobře. Byli to velmi bohatí a vážení obchodníci. Dbával vždy, aby s nimi byl v dobré shodě, totiž ve smyslu obchodním, jen obchodním.

„Jak se máte?“ pravil jeden.

„Jak vy se máte?“, děl druhý.

„Nu,“ pravil první, „tak ten starý lakomec už je tam také.“

„Povídá se,“ odvětil druhý. „Ale jářku, je to zima?“

„Jakž jinak o vánocích. Snad také chodíte na led?“

„I kde pak, já mám jiné myšlenky v hlavě. S Bohem.“

Více ani slova. Tak se potkávali, tak hovořili a tak se rozcházel.

Skruž se velice s počátku divil, že duch všímá si věcí na pohled tak malicherných; ale domnívaje se, že musí mít nějaký jiný skrytý účel, počal přemýšlet, co z toho asi pojde. Jeho starého společníka Jakuba se tyto věci týkati nemohly, neboť to byla věc už minulá, a tenhle duch obíral se hlavně budoucností.

K někomu jinému z jeho okolí se také vztahovat nemohly. Jsa však jist, že, ať se týkají kohokoli, nějaké skryté naučení přece obsahují, umínil si, že si dobře všítí každé slovo, které uslyší, a vše, co uvidí, ale zvláště že věnuje bedlivou pozornost svému vlastnímu stínu, až se objeví. Měll jakési tušení, že způsob, jak se bude chovati jeho budoucí já, poskytne mu nit, kterou pohřešoval, a ta že mu pomůže rozřešiti tyto záhady. Již na burse hledal své vlastní já, ale někdo jiný stál již v jeho obvyklém koutě, i ačkoli hodiny ukazovaly hodinu, v kterou tam obyčejně býval, neviděl svou podobu v zástupu, jenž se valil vraty.

To ho však tuze nepřekvapilo, neboť přemítal ve své mysli změnu života a domnívat se, že v tom vidí své nové záměry uskutečněny.

Tiše stála vedle něho černá příšera se vztáhnoutou rukou. Když se probral ze svého zamyšlení, zdálo se mu dle namířené ruky na něho, že neviditelné oči pohlížejí naft upjatě. Chvěl se, a šel po něm mráz. Odešli z těchto oživených míst a zašli do zastrčené části města, kam Skruž nikdy nedocházel, ale poznal ihned její polohu a špatnou pověst. Uličky byly špinavé a úzké, krámky a domky chatrné, lid polonahý, zpitý, bosý i ošklivý. V průjezdech i v loubích čpěl smrad, špína, a celá čtvrt páchla neřestmi, nečistotou a bídou.

V tomto doupěti hanebnosti nacházel se malý krámeček, ve kterém se kupovalo staré železo, hadry, láhve, kosti, mastné odpadky. Na podlaze ležela hromada rezavých klíčů, hřebíků, řetězů, skob, pilníků, vah, závaží a všeliké staré železo. Co tajností kupilo se v hromadě ošklivých hadrů, starého tuku a kostí !

52 Vánoční povídka s duchy.

Uprostřed tohoto zboží seděl vedle kamínek z cihel starý, šedovlasý taškář, skoro sedmdesátník, jénž se chránil před chladným větrem zvenčí plachetkou navlečenou na Šňůře a pokuřoval klidně z dýmky.

Skruz a přízrak ocitli se u muže právě, když jistá ženština vklouzla do krámku s rancem. V patách za ní vběhla jiná žena také s břemenem, a hned za ní objevil se muž v ošumělém, černém obleku, jenž se právě tak zarazil spatřiv ženštiny jako ony při pohledu naň. Po několika okamžicích všeobecného překvapení dali se všichni do smíchu.

„Vida, to jsme se tu pěkně sešli,“ pravila ta, která přišla první; „nejdřív posluhovačka, potom umývačka mrtvých a konečně obstaravatel pohřbů ! Podívejte se, starý Joe, jak nám to sluší, a jeden o druhém nevěděl.“

„A v lepším místě jste se ani sejiti nemohli,“ pravil starý Joe vyjímaje dýmku z úst. „Vejděte do salonku, vždyť je vám to dávno dovoleno, a cizí sobě také nejste. Počkejte trochu, až zavru krámské dvěře. Ach, jak skřípou ! Zdá se mi, že moje dvěře vrzají nejvíce a mé kosti že jsou nejstarší. Ha, ha ! Každý z nás je jako stvořen pro své povolání a jeden k druhému se ani pěkněji hodit nemůžeme. Jen račte do salonku!“

Salonkem nazývala se jakási místnost za oponou sešitou z hadrů. Stařec načechral oheň s nohou od židle, povystrčil knot v kahanci troubelem a strčil dýmku do úst.

Zatím žena, která promluvila, hodila svůj ranec na zem a sedla si s nemalými okolky na židli, skřížila ruce na kolena a rozhlížela se kolem směle a vzdorovitě.

„Nu, jaké tu rozdíly, paní Dilberová?“ pravila žena. „Každý má právo pečovat o sebe, a on to vždy dělával.“

„To je pravda, svátá pravda,“ pravila umývačka mrtvol, „a více než kdo jiný.““

„Nu, co pak tak civíte, jako byste se bála, ženská? Kdo pak je moudřejší? Myslím, že si nechceme vzájemně vyklouvat oči.“

„To ne,“ pravila paní Dilberová a mužský najednou; „to ne“.

„Dobře tedy,“ zvolala žena, „to je odbyto. Komu pak to uškodí, vezmeme-li si. několik takových věcí? Nebožtíku jistě ne!“

„To ne,“ pravila paní Dilberová se smíchem.

„Jestli chtěl, ten odříhlost, aby mu to zůstalo po smrti, měl si to zařídit lépe za živa. Kdyby se byl oženil, mohl někoho mít při sobě, když ho zastihla smrt, a tak vypustil duši jsa sám a sám jako kůl v plotě.“

„To jste řekla svátou pravdu,“ pravila paní Dilberová. „Byl to trest Boží.“

„A přála bych si, aby ten trest byl trochu těžší,“ odvětila žena; „a být to v mé moci, jistě by mu přilehlo. Otevři ten ranec, starý Joe, a řekni mně, zač to asi stojí. Jen řekni pravdu. Nic nedbám, že jsem tu první a že to ostatní viděli. Vždyt nám bylo všem dobře povědomo, že pomáháme jeden druhému, než jsme se tu sešli. To není Žádný hřích. Rozvaž ten ranec, Joe!“

Zdvořilost ostatních jejích přátel toho však nedopustila, a muž v ošumělém černém obleku sáhnuv do rance vyndal svou kořist. Nebyla valná. Sestávala z jednoho nebo dvou pečetítek, pouzdra na tužky, několika knoflíků a nepříliš cenné brože.

Starý Joe vše dobře prohlédl i odhadnul a napsav obnosy, které za každou věc chtěl dáti, na stěně, spočítal to.

„Tolikhle dělá váš účet,“ pravil Joe, „a nedal bych o Šesták víc, kdybyste mne krájel. Kdo je na radě teď?“

Paní Dilberová předstoupila nejbliže. Vložila prostěradla a ručníky, něco šatstva, dvě starodávné kávové lžičky, kleště na cukr a několik bot. Její účet byl vypsán na zdi jako dříve.

„Dámám vždy dávám víc; mám už takovou slabost a to mne přivede na mizinu,“ pravil starý Joe. „Tuhle je váš účet, a kdybyste ode mne žádala přídavek, budu litovat své Štěstosti a srazím vám zlatku.“

„A nyní rozvaž můj ranec, Joe,“ pravila první žena.

Joe klekl na zem, aby ho mohl pohodlněji rozvázat, a rozmotav několik uzlů, vytáhl velký a těžký svitek černé látky.

„Co je to?“ pravil Joe. „Záclony od postele!“

„Ovšem,“ odvětila ženská se smíchem a nahýbajíc se ku předu. „Záclony od postele!“

„Snad jste je neodnesla i s kroužky, pokud ještě ležel na posteli?“ pravil Joe.

„Ovšem že ano,“ odvětila ženská. „A proč by ne?“

„Vás čeká veliké bohatství,“ pravil Joe, „a uvidíte, že vás nemine.“

„Snad nemyslíte, že budu stát jako zmrzlá, když mohu pouhým natáhnutím ruky něco sebrat? Takový člověk by mně za to stál,“ odvětila ženská chladně. „Nepobryndejte mi je olejem!“

„Jsou to jeho pokrývky?“ tázal se Joe.

„A čím by byly?“ odvětila ženská. „Však on se bez nich nenastudí.“

54 Vánoční povídka s duchy.

„Snad nezemřel nakažlivou nemocí?“ pravil starý Joe ustanuv ve své práci a pohlédnuv vzhůru.

„Jen se nebojte,“ odvětila ženská. „Nebyla bych se s ním ondala tak dlouho, kdyby byl měl něco nakažlivého. Tak tuze jsem si ho nezamilovala. Jen si prohlédněte tuto košili, nenajdete v ní ani jediné zašívky, ani dířčičky. Je to jeho sváteční. Málem by ji byli zandali, nebýt mne.“

„Co tím myslíte zandali?“ tázal se starý Joe.

„Hm, kdyby mu ji byli navlékli a dali ji s ním do hrobu,“ odvětila ženština se smíchem. „Kdosi byl tak bláhový, že to udělal, ale já mu ji svlekla. Tomu je leccáká košile dobrá, třeba tak ošklivá, jako byl za živa sám.“

Skruž naslouchal této rozmluvě všecek zděšený. Když je tak viděl seskupeny kolem své kořisti, pojala ho taková ošklivost, že by větší snad nepocítil, kdyby patřil, jak se ohavní pekla zplozenci tahají o jeho mrtvolu.

„Ha, hal“ smála se táž ženština, když starý Joe vytáhl plátěný pytlík s penězi, aby jim odpočítal cenu za jejich lup. „To je konec všeho, vidíte? Za živa nemohl kolem sebe nikoho vytrpět; a my se teď pěkně o jeho věci dělíme. Ha, ha, ha!“

„Duchu!“ zvolal Skruž chvěje se po celém těle. „Již vím, již vím to, co se stalo tomuto nešťastníku, mohlo by se stád mně : Můj celý život k tomu směřuje. Milosrdný Bože, co pak je tohle!?“

Trhl sebou hrůzou, neboť okolí se proměnilo, a on se dotýkal skoro postele holé a nezakryté, na které pod rozedranou pokrývkou cosi leželo. Bylo to němé, ale hlásilo se to řečí hroznou.

Světlice byla tmavá, tak tmavá, že nebylo možno poznávati věci s určitostí, ačkoli Skruž, veden jsa zvláštním tajemným pudem, napínal zrak, co jen mohl. Bledé světlo, vnikající zvenčí, padalo přímo na postel, obranou, opuštěnou, u které nikdo nebděl, nikdo nekvílel, nikdo neobcházel, a na té posteli ležela mrtvola toho člověka.

Skruž pohlédl na přízrak. Ruka jeho ukazovala přímo ke hlavám. Pokrývka byla přehozena mrtvole tak nedbale, že Skruž potřeboval jen prstem hnout, a byl by odhalil její tvář. Obíral se tím, cítil, jak by to bylo snadné, ale neměl k tomu síly.

Ach, chladná, ztuhlá, hrozná smrti, zde zasedni na svůj trůn a vystroj se hrůzami, kterými vládneš; neboť zde jest království tvé ! Ale na hlavě ctihodné, milované nemůžeš skřiviti ani vlásku k hrozným svým účelům a nemůžeš zohyditi ani jediného rysu ! Co na tom, že ruka stala se těžkou a klesá; co

na tom, že srdce a tepny umlkly; neboť tato ruka bývala otevřenou, štědrú a dobrotivou, a toto srdce bývalo čestné, vřelé a něžné. Dorážej si naň, stíne smrti, dorážej! Ale viz, jak z ran jeho řinou se dobří skutkové, z nichž ve světě klíč život nesmrtelný!

Žádný hlas nepravil těchto slov Skružovi do uší, ale přece je slyšel, kdykoli pohlédl na postel.

Co by asi bylo prvním pomyšlením tohoto člověka, kdyby se mohl probudit! ? Snad lakota, nemilosrdné vydírání a starosti, jak by vše shtal a spožíral? A. v pravdě ocitnul se s nimi v krásných koncích, důstojných boháče!

Ležel v tmavém prázdném domě. Nebylo tu živé duše, ženy ani dítek, jež by laskavá slova jeho chtěly zachovali v paměti. Kočka dobývala se do dveří, a u krbu hlodaly a harašily myši. Co ty chtěly zde, v komnatě smrti, a proč dělaly takový rej a shon, na to Skruž ani nesměl mysliti.

„Duchu,“ zvolal, „to je hrozné místo. Na to naučení, kterého se mně tu dostalo, nezapomenu. Pojďme!“

Ale duch ukazoval stále prstem ku hlavám.

„Já ti rozumím, duchu,“ odvětil Skruž, „a učinil bych to, kdybych mohl. Ale nemám síly, nemám síly.“

Zdalo se, že duch naň opět pohlédl.

„Je-li kdo v městě, jehož dojala smrt tohoto člověka,“ pravil Skruž v hrozných úzkostech, „ukaz mně ho, duchu, úpěnlivě prosím!“

Zjev rozestřel před ním na okamžik své černé roucho jako peruť, a když je odstranil, objevil mu světlici, ve které přebývala matka s dítětem.

Očekávala někoho s úzkostlivou dychtivostí; neboť přecházela sem tam, zarazila se při každém zvuku, dívala se z okna, pohlížela na hodiny, snažila se pracovati jehlou, ale nadarmo; i hlasy jejích dětí, které si hrály, zdály se jí znepokojovali.

Konečně se ozvalo dlouho očekávané zaklepaní. Spěchala ke dveřím svému manželu vstříc, muži ustaranému a sklíčenému, ač byl ještě mlád. Na jeho tváři dlel zvláštní výraz upřímného potěšení, za které se styděl a které se snažil potlačiti.

Sedl k jídlu, které bylo odstaveno od ohně, a žena se ho zeptala po dlouhém mlčení, co je ve světě nového. Tato otázka ho tak zarazila, že nevěděl, co odpověděti.

„Přinášíš dobré či zlé noviny?“ oslovila ho, aby ho nějak k řeči dostala.

56 Vánoční povídka s duchy.

„Zlé,“ odpověděl.

„Jsme tedy ztraceni?“

„Nikoli, zbývá ještě naděje, Karolínko.“

„Jestli on poshová,“ pravila, udivená, „tedy ovšem. Stane-li se takový zázrak, pak máme ještě naději.“

„Ten už nepošhová,“ pravil manžel. „Je mrtev.“

Jeho žena byla jemné a trpělivé stvoření, mohlo-li se tak souditi dle její tváře; ale vyslechla ! túto zprávu se srdcem povděčným a netajila se tím. Ale ihned sepjala ruce a prosila! Boha za odpuštění a litovala, že dovolila takovému pocitu vzniknouti v srdci svém.:

„To, co mně řekla ta opilá ženština včera

večer, když jsem ho chtěl navštívit a uprosit, aby nám povolil aspoň týdenní lhůtu, že je totiž nejen nemocen, ale v posledním tažení, je pravda. Myslil jsem, že mě chtěla jen pod touto záminkou odbyt, ale nyní vím, že nelhal.“

„Na koho asi převedl náš dluh?“

„Nevím, ale zatím peníze seženeme, a kdyby ne, tak nemilosrdným věřitelem jeho nástupce jistě nebude. Dnes můžeme ulehnouti s utěšenějším srdcem, Karolínko.“

Ano, jejich srdcím se ulevilo, omluvte je nebo! ne. Tvářičky děť, které zamlkle naslouchaly, čemu jedva rozuměly, se vyjasnily, a celým příbytkem zavládl blaženější duch následkem úmrtí tohoto člověka. Jeho smrt způsobila dojem radosti — žádný jiný !

„Prosím tě, duchu, odhal mně nějaký něžnější výjev spojený se smrtí,“ pravil Skruž, „nebo ta hrozná komnata bude mně věčné ta nouti na mysl.“

Duch vedl ho několika povědomými ulicemi. Cestou Skruž díval se sem a tam, neuvidí-li své vlastní já, ale neuviděl. Vstoupili do domu chudého Boba Škrábka, ve kterém již byl Skruž návštěvou, a zastali matku sedící s dětmi u krbu.

Ve světnici panovalo hrobové ticho. Malí Škrábkové slezli se do jednoho kouta a zamlkle pohlíželi na Petra, jenž měl před sebou rozloženou knihu. Matka a dcery měly v ruce šití ale žádná z nich ani nehlesla.

„I vzal dítě a postavil je uprostřed nich.“ Kde pak Skruž slyšel tato slova? Přec se mu o nich nezdálo. Jistě, že je pronesl hoch, když s duchem překročil práh. Proč nečetl dále?

Matka odložila šití na stůl a podepřela si rukou hlavu.

„Bolí mne od barvy očí,“ pravila.

„Od barvy? Ach, ubohý Tiny Time!“

„Už je mně volněji,“ pravila Škrábkova žena. „Pracuji-li při světle, vždy mně oči vlhnou, a já bych za celý svět nechtěla, aby náš tatínek myslil, že jsem plakala, až přijde domů. Bude tu asi co nevidět.“

„Už tu měl být,“ odvětil Petr zavíraje knihu. „Ale zdá se mi, že těchhle několik večerů nemá tak naspěch s domovem jako jindy, maminko.“ Ztichli opět. Konečně pravila pevným, veselým hlasem, jenž jí selhal jen jednou: „Vím dobře, jak — vím dobře, jak s Tiny Timem na rukou rychle spěchával domů.“

„A já to také vím,“ pravil Petr. „A jak často!“

„A já také,“ zvolal jiný a za ním všichni ostatní.

„Ale byl také lehoučký k nesení,“ počala opět jsouc zabrána do své práce, „a tatínek ho měl tak rád, že mu to nebylo za těžko. A podívejme se, tatínek už je před domem.“

Vyběhla mu vstříc. Bob vstoupil do světnice ve svém šálu — a měl ho chudák zapotřebí. — Čaj měl v okamžiku nalitý, a všichni mu posluhovali, co jen mohli. Potom se mu dva malí Škrábkové vyšplhali na kolena a přitisknuvše mu s obou stran své tvářičky, k jeho obličejí, jali se ho těšit: „Jen si z toho, tatínku, nic nedělej a nebuď smuten!“

Bob stavěl se vesel, co jen mohl, a rozmlouval vlídně se všemi. Podíval se na práci na stole a chválil paní Škrábkovou i holky. Budou prý s prací hotovy ještě dříve než do neděle.

„Do neděle? Ty’s už tam tedy byl dnes, Roberte?“ pravila jeho žena.

„„Ano, drahoušku,“ odvětil Bob. „Přál bych si, abys byla Šla se mnou. Vybral jsem mu to nejpěknější místečko ; jak je pěkné, zelené ! Ale uvidíš je ještě dosti často. Slíbil jsem mu, že budu k němu docházet v neděli. Ubohý můj hošíčku!“ zaplakal Bob. „Můj ubohý hošíčku!“ V tom, ho opustily síly. Nemohl se udržet.

A není divu, vždyť ho měl tak rád.

Vyšel ze světnice a odebral se po schodech do komůrky, která byla osvětlena a vánočně vyzdobena. Usedl na židli vedle svého umrlého hošíčka. Setrval nějakou dobu v hlubokém zamyšlení, potom políbil tu vychladlou tvářičku a vyšel usmířen s tím, co se stalo, a posilněn.

Sesedli se kolem krbu a povídali si; matka a dcera pracovaly stále. Bob jim vyprávěl o zvláštní přívětivosti Skružova. synovce, který, ač se s ním viděl jen jedenkrát, přece se ho zeptal, proč vypadá tak sklíčeně. „Je to roztomilý hoch,“

pokračoval Bob. „Velice vás lituji, pane Škrábků, děl, a zvláště vaši hodnou ženu.“ Jen to je mně divné, jak to věděl.“

„Co že věděl?“

„Nu, že jsi hodná žena,“ odvětil Bob.

„A vždyť to ví celý svět,“ podotkl Petr.

„To's dobře řekl, hochu,“ zvolal Bob; „arciť, že to ví celý svět. A jak to pěkně řekl: Vaši hodnou ženu. Mohu-li vám s něčím posloužit, pravil, ‚s radostí to udělám; tu máte mou kartu, abyste věděli, kde bydlím.‘ Nevím, k čemu bych potřeboval jeho úslužnosti a také jí nežádám, ale ten způsob, jak se mně nabízel, mne nesmírně potěšil; zrovna jakoby byl našeho Tiny Tima znal, takové jevil účastenství.“

„Je to asi dobrá duše,“ pravila paní Škrábková.

„Přisahal bys na to, kdybys ho viděla a slovo s ním promluvila. Skoro bych se ani nedivil, kdyby našemu Petříčkovi opatřil nějaké pěknější místo. Pamatujte na má slova“

„Poslouchej, Petře, co to tatínek povídá,“ zvolala paní Škrábková.

„A potom,“ zvolalo kteréśi z děvčat, „Petr vstoupí s někým do spolku a zařídí se sám.“

„Ale kdybys nemluvila!“ pravil Petr usmívaje se na celé kolo.

„Tak hned to ovšem nebude,“ řekl Bob; „ale proč by se ti nepodařilo, co se poštětilo jiným? Ale ať se stane, jak Bůh chce, — až se někdy rozejdeme po světě, na našeho malého Tima jistě z nás nikdo nezapomene.“

„Nikdy, tatínku,“ volali všichni.

„Věřím vám, drahouškové, a doufám, že, kdykoli si vzpomeneme, jak býval trpělivý a laskavý vzdor své útlosti a chatrnému zdraví, vždy ustaneme ode všech různic a ode. všeho škorpení; neboť tak nejlépe uctíme památku jeho.“

„Slibujeme ti to, tatínku!“ volali opět všichni. „To mne velmi těší,“ řekl Bob, to mne velmi těší.“

I políbila ho paní Škrábková, jeho dcery, dva mladí Škrábkové a Petr potřásal s ním ruce. Duše malého Tima, dětská bytost tvá byla od Boha!

„Duchu!“ zvolal Skruž, „něco mně vnuká, že čas našeho rozchodu nastává. Tuším to, ale nevím, jak se to stane. Řekni mi, kdo byl ten člověk, kterého jsme tam viděli mrtvého?“

Duch vánoc příštích zavedl ho — jakoby se byla úplně změnila doba, ale byla to doba budoucnosti — mezi obchodníky.

Duch se nezastavil, ale spěchal pořád dále k nějakému cíli, až ho Skruž poprosil, aby na chvílku poshověl.

„V tomto nádvoří,“ pravil Skruž, „kterým nyní chvátáme, mívál jsem drahnou dobu svůj obchod. Dovol, abych se podíval, co ze mne bude příště!“

Duch stanul, ale ruka jeho ukazovala jinam.

„Ten dům je tamhle,“ zvolal Skruž. „Proč ukazuješ jinam?“

Ale neúprosný prst se ani nepohnul.

Skruž spěchal k oknu své kanceláře a podíval se dovnitř. Byla tu posud kancelář ale ne jeho. Nábytek tu byl zcela jiný, a v křesle seděl také jiný člověk.

Duch ukazoval směrem, jako dřív.

Následoval ho tedy dále, ale nemohl se vynadivit, kam vlastně putují, až se ocitli u železné mříže. Stanul na chvílku a rozhlížel se kolem.

Byl to hřbitov. Zde tedy ležel pohřben ten bídný člověk, jehož jména se měl dověděti. To bylo místočko důstojné jeho! Kolem Obklopeno domy, zarostlé travou a bejlím, jež vybujelo na místě vyhynulých rostlin; do udušení přecpáno mrtvolami; žírné od přesycení.

Duch zastavil se mezi hroby a ukazoval na jeden. Skruž přiblížil se chvěje se. Zjev byl ještě zrovna takový jako dříve, ale on se bál, že se dopídí nějakého nového znamení z jeho vážné podoby.

„Než přistoupím ještě blíže k tomu kameni, na který ukazuješ,“ pravil Skruž, „zodpovídej mně jedinou otázku. Jsou tohle stíny věcí, které se stanou, nebo jsou to stínové věci, které se snad mohou státi?“

Duch ukazoval stále namísto, podle kterého stáli.

„Gesty lidí předznamenávají konce, ke kterým dochází, jestli na nich setrvávají,“ pravil Skruž; „ale zanechávají-li cest svých, snad se mění i konce, ke kterým dospívají; Řekni mi, že je to. tak právě s těmi věcmi, které umě odhaluješ.“

Duch zůstával nepohnut jako dříve.

Skruž přiblížil se blíže, třesa se na celém těle, a sleduje prst duchův, četl na náhrobku zanedbaného hrobu vlastní své jméno „Ebenezer Skruž“.

„Jsem to já, ten Člověk, který ležel na té posteli?“ zvolal padnuv na kolena.

Prst ukázal od hrobu na něho a pak zpět.

60 Vánoční povídka s duchy.

„Nikoli, duchu, ach nikoli!“

Prst ukazoval pořád stejně.

„Duchu !“ volal a chytal se ze všech sil jeho roucha; „vyslyš mne! Já již nejsem tím člověkem, kterým jsem byl; já nechci býti tím člověkem, kterým bych byl musil zůstat bez tvého zakročení. Proč mi to ukazuješ, jestliže vši naděje jsem zbaven?“

Poprvé se zdálo, že ruka. povoluje.

„Dobrý duchu,“ pokračoval skláněje se před, ním v prachu; přirozenost tvá oroduje za mne, a cítí milosrdenství se mnou. Ujistíš mne, že ještě mohu změnit ty stíny, které jsi mne ukázal, polepšením svého života!“

Laskavá ruka se zachvěla.

„Chci světit vánoce v srdci svém a pamatovat na ně celý rok. Chci žiti v minulosti, přítomnosti i budoucnosti. Duchové všech tří budou prospívati ve mně. Vštípím v mysl svou naučení, kterého se mně od nich dostalo. Ach, pokyň, abych směl vyhladiti to jméno na tomto náhrobku!“

Ve své úzkosti chopil se duchovy ruky. Ten ji chtěl vymaniti, ale Skruž jakoby čerpal sílu ze zoufalosti, uspěl ji zadržeti. Duch však ho přemohl a odstrčil ho.

Prose s rukama sepjatýma ducha, aby zvrátil osud jeho, pojednou zpozoroval změnu v rouchu duchově. Pojednou se scvrkal, a zmizel v pelesti.

Sloha V.

Konec.

A byla to pelest u. jeho vlastní postele, v jeho vlastní světnici. Ale nejlepší bylo, že čas, ku kterému se probudil, byl také jeho, aby mohl napravit život svůj.

„Chci žiti v minulosti, v přítomnosti a v budoucnosti,“ opětoval si Skruž vylézaje z postele. „Duchové všech tří budou prospívaři ve mně. Ach, Jakube Marley, nebe a vánoční doba buď teěž za to pochváleny! Pravím to kleče na kolenou, ano, na kolenou.“

Byl tak rozechvěn a roznícen dobrými úmysly, že mu skoro selhával hlas. Vzlykal velice, když zápolil s duchem, a tvář jeho byla celá uslzená.

„A vždyť nejsou strhány!“ volal Skruž svinuje jednu ze svých záclon u postele do svých rukou; „vždyť nejsou strhány, jsou tu kruhy a vše! Věci jsou tu, já jsem tu, a stíny věcí, které by se byly staly, lze rozplášiti. A to se stane, vím, že se to stane.“

Jal se sbírat kusy šatstva, ale obracel vše na ruby, oblékal všechno naopak.

„Ani nevím, co si počít,“ pravil Skruž a smál se a plakal zároveň, děláje ze sebe svými punčochami hotového Laokoonta. „Jsem lehoučký jako pírko, jsem blažen jako anděl, a jsem vesel jako Školáček. Hlava mi jde do kola, jako bych byl přebral. Veselé vánoce všem a každému! Šťastný nový rok celému světu! Halo, hejsa, hej!“

Vběhl do salonku a stanul. tu nemoha dechu popadati.

„Tuhle je ten kastrol s kaší!“ volal Skruž zvedaje se opět a pádě okolo krbu. „Tuhle jsou ty dvěře, kterými vešel duch Jakuba Marleye! Tohle je ten kout, ve kterém seděl duch letošních vánoč! Tu je to okno, ve kterém se mně objevili bludní duchové. Vše je pravda, vše se to stalo. Ha, ha, ha!“

To bylo přesrdečné zasmání na člověka, který se v něm po tolik let necvičil. Smích ten byl otcem dlouhé, dlouhé řady rozkošných smíchů.

„Ani nevím, kolikátého dnes je,“ pravil Skruž; také nevím jak dlouho jsem prodlěl mezi duchy. Jsem jako bezhlavý. Jsem jako nemluvně.

62 Vánoční povídka s duchy.

Nu, a co Škodí, atši, chtěl bych býti dítětem. Haló, hej, hejsa!“

Do jeho jásaní vmísily se zvony kostelní s tím nejradostnějším hlaholení, jaký kdy slyšel. Bim, bam, bim, bam, bum, bim, bum. Ach krásně, překrásně !

Pádil k oknu, otevřel je a vystrčil hlavu. Venku není žádné mlhy; je jasná, veselá, osvěžující zima, že člověku v žilách krev jen kypí a proudí jako v tanci. Zlatý svíte slunečný, nebeská obloha, lahodný, křišťálový vzduchu, veselé zvony, ach, to je vše krásné, překrásné!

„Co pak je: dnes?“ volal Skruž dolů na hocha svátečně oblečeného, jenž se tu nějakou náhodou ocitl.

„Hm?“ odvětil hoch všecek vyjeven.

„Co je dnes, roztomilý hochu ?“ pravil Skruž. „Dnes? A to nevíte, že jsou vánoce?“

„Vánoce!“ pravil Skruž sám k sobě samému.

„Tedy jsem je přece nezameškal. Duchové to provedli vše za jedinou noc. Těm je hej, provedou, co se jim líbí; toť se ví. Haló, roztomilý hochu!“

„Haló!“ odvětil hoch.

„Víš, kde má drubežník krám tamhle za rohem ?“ ptal se Skruž.

„Myslím, že ano!“

„Vtipná hlava,, podivuhodný hoch!“ pravil Skruž. „Víš, zdali už prodali krocana, který dostal na výstavě cenu a který tam do nedávna visel? Víš, ten velký krocán?“

„Ten, co je tak velký jako já?“ odvětil hoch. „Roztomilý hošík,“ pravil Skruž. „Není-liž to radost pohovořit! s takovým chlapcem? — Ano, ano, můj chlapíčku!“

„Ten tam visí ještě,“ odpověděl hoch.

„Ještě?“ pravil Skruž, „Tedy tam doběhni a kup ho!“

„Ahá!“ zvolal hoch; „tintili-vantilil!“

„Ne, ne! Na mou milou věru,“ pravil Skruž, „myslím to do opravdy. Jen běž a kup ho a řekni, aby ho sem přinesli, abych ti; mohl povědět, kam ho máš donésti. Jen přijď s drubežníkem zpátky, dám ti od cesty. Ať jsi tu za pět minut, dostaneš půl koruny.“

Hoch odběhl, jako když ho vystřelí.

„Pošlu ho Škrábkovým,“ šeptal Skruž mna si ruce a chytaje si smíchem boky. „Nebude mít ani zdání, kdo ho posílá, a krocán se mu bude líbit, je skoro dvakrát tak velký, jako byl jeho Tiny Tim. Tohle: budě švanda.“

Napsal , adresu třaslávou rukou. a. sešel po schodech otevřít dveře na ulici, aby se drůbežník jimi nemusil dlouho ondat. Když tu tak stál, utkvělo mu oko, na klepátku.

„Budu je míti rád do své smrti,“ pravil Skruž hladě je rukou. „Jindy jsem se na ně ani nepodíval. Jaký to milý výraz té jeho tváře. Vzácné klepátko! Krocan už jě tu, haló, hejsa ! Jak se máte? Veselé vánoce!“

Byl to ale krocan ! Jak ten mohl státi na svých nohou a nepřelámat si je jako voskové pod svou tloušťkou, je div divoucí.

„Toho bys nedonesl do Kamdenské čtvrti,“ pravil Skruž, „musím ti najat drožku.“

Zakuckal se smíchy, když byl pronesl tato slova, zakuckal se, když platil krocana, zakuckal se, když platil drožkáře, zakuckal se, když vysázel odměnu hochovi, ale nejvíce se zakuckal smíchem, když to všechno odbyl a sedl do svého křesla; smál se blažeností, až mu slzy po tvářích tekly.

Nemyslete, že je to snadná práce, se holit. Skružovi se hodně třásly ruce, ale kdyby si byl tentokráte uřízl špičku nosu a musil ji nahraditi lepenkovou, byl by býval zcela šťasten. Oblekl se do božíhodového a vyšel si na ulici.

Lidé hrnuli se se všech stran, jako je byt viděl s duchem letošních vánoč; kráčel mezi nimi s rukama složenýma na zádech a na všechny se líbezně usmíval. Tvář jeho byla tak neodolatelně přívětivá, Že mu tři nebo Čtyři dobrodušní lidé přáli „dobrého jitra“ a „veselých vánoč“. A Skruž potom často říkával, že mu zvuk těch příjemných hlasů zní ustavičně v Uších. Nedošel daleko a spatřil přicházeti proti sobě onoho statného pána, jenž ondyno vešel do jeho kanceláře a ptal se: „Je zde firma Skruž a Marley?“

Pichlo ho u srdce, když si pomysllil, co mu asi řekne ten pán, s kterým se nyní má potkat.

Ale brzo se Vzpamatoval a umínil si, nedělat žádných okolků.

„Milý pane,“ pravil Skruž zrychliv krok a chopiv starého pána za obě ruce. „Jak se máte? Doufám, že jste pochodili včera dobře. Bylo to od vás velmi laskavé. Přeju vám veselých vánočí“

„Pan Skruž?“ –

„Ano,“ pravil Skruž, „to jsem já, a snad vám to není ani příjemné. Dovolte, abych vás prosil za odpuštění. Nechtěl byste býti tak laskav...“ tu mu Skruž pošeptal cosi do ucha.

64 Vánoční povídka s duchy.

„I Bože můj,“ zvolal pán všecek překvapen; „pane Skruži, myslíte to do pravdy?“

„Ovšem, ani o trojník méně,“ pravil. Skruž. „Nahradím rád, co jsem dříve omeškal, buďte jist. Uděláte mi tu radost?“

„Drahý pane,“ pravil druhý pán potřásaje mu rukama; „ani nevím, co říci takové štědrosti.“

„Nic, prosím,“ pravil Skruž; „jen mne navštivte. Přijdete jistě?“

„Přijdu,“ volal starý pán, a bylo patrné, že hodlal dostáti. slovu.

„Děkuji,“ pravil Skruž; „budu vám velice povděčen. Děkuji vám srdečně.“

Zašel do kostela, potom se procházel po ulicích a pozoroval, jak se lidé sháněli a běhali sem i tam; pohladil dětem hlavičky, oslovoval žebráky, díval se lidem do oken. Cítil, že ho vše počíná těšit na jeho procházce, o čemž jindy nemíval ani zdání. Odpoledne vydal se na, cestu k svému synovci. Procházel se hodnou chvílí přede dveřmi, než si dodal odvahy na ně zaklepat. Konečně srdnatě do nich vrazil.

„Je váš pán doma, drahoušku?“ ptal se Skruž dívky, hezounké dívky, věru.

„Ano, pane.“

„Kde je, miloušku?“ pravil, Skruž.

„Je v jídelně se svou paní.. Uvedu vás tam, jestli dovolíte“

„Děkuji; vždyť on mne zná,“ děl Skruž a již měl ruku na; klice. „Uvedu se sám.“

Stiskl ji zvolna a prostrčil hlavu dveřmi napřed. Dívali se na skvěle prostřený stůl, neboť, novomanželé si obyčejně na to potrpí, aby měli vše kolem sebe v nové domácnosti v nejlepším pořádku.

„Bedřichu!“ zvolal Skruž.

Božíнку, jak se jeho přivdaná neť ulekla ! Skruž se na okamžik zapomněl a přivalil se jako medvěd.

„Svět to neviděl!“ zvolal synovec. „Kdo pak je tohle?“

„Já, tvůj strýc Skruž. Přišel jsem k obědu. Necháš mne tu, hochu?“

Synovec jedva že mu ruku neutrhл srdečným, potřásáním. Za pět minut Skruž byl jako doma. Všem zářila radost z očí, i Toperovi, když zavítal, i boubelaté sestře, i všem, kdož přišli. To. byla společnost, a jaká v ní panovala jednomyslnost, jaké hry prováděli, v jaké blaženosti všichni tonuli!

Ale pan Skruž si z rána přivstal a byl ve své kanceláři hodně časně. Jen toho si přál, aby tam byl hodně brzo i aby chytil Boba Škrábka, jak přichází pozdě.

A povedlo se mu to, povedlo. Bije devátá, Bob nejde. Už minula čtvrt, Bob, ještě nejde. Opozdil se o osmnáct a půl minuty. Skruž naschvál otevřel dveře, aby viděl, jak přicházel.

Vešel bez klobouku a bez šálu. V okamžiku seděl na své židli a už jezdil pérem po papíře, aby dohonil, co zameškal.

„Hej!“ zabručel Skruž svým obyčejným hlasem, totiž pokud se mu podařilo ho napodobiti; „co pak to má. znamenat, že přicházíte tak pozdě?“

„Je mně velice líto,“ pravil Bob, tenkrát jsem jistě zmeškal.“

„To si myslím,“ pravil Skruž, „to si myslím, a proto“pojdte sem trochu ke mně.“

„Vždyť je to jen jednou za rok, pane,“ omlouval se Bob, „a já vám slibuji, že se to více nestane; trochu jsem si včera popřál; byli jsme doma veselí.“

„Já. vám povím příteli ! Tákovéhle věci nehodlám trpět, a proto,“ pokračoval seskočiv se židle a strčiv Boba do žebra, až zavrával, „chci vám zvýšit váš plat!“

Bob se trásl a šoupal se blíže k pravítku, aby se jím mohl oháněti v případě nebezpečnosti. Měl tisíc chutí porazit Skruže a svolati lidi, aby přinesli svěrací kazajku, neboť jeho chleboďárce se asi zbláznil.

„Přeji vám veselých vánoc, Bobel“ pravil Skruž s opravdovostí, která svědčila o jeho zdravých smyslech, a plácnuv ho do zad. „Ano, veselejší vánoce, než jste u mne míval po mnohá léta, dobrý hochu. Zvýším vám plat a budu vám nápomocen, abyste svou rodinu mohl řádně uživit. Promluvíme o tom odpůldne při vánoční zákusce a sklence vína. Bobe, rozdělte oheň a kupte novou opálku na uhlí; jen se smějte, Bobe Škrábku !“

A Skruž dostal svému slibu. Splnil vše a ještě více. Stal se malému Timovi, jenž nezemřel,, druhým otcem. Stal se z něho věrný, dobrý pán, šlechetný člověk, jakého kdy které sebe starší , město vidělo. Některým lidem byl jeho změněný a zvrácený život k smíchu; ale toho málo dbal — ať se smějí, neboť zmoudřet tak dalece, aby věděl, že se nic na této zemi třeba i dobrého nestane, aby – si z toho lidé na začátku netropili posměch. Mají-li se lidé smáti hloupostem, ať se raději vysmějí něčemu rozumnému. Hlavní věcí bylo to, že se smálo a radovalo jeho vlastní srdce.

S duchy neměl již žádných styků, neboť zařídil svůj život dle zásad naprosté

66 Vánoční povídka s duchy.

zdrželivosti; a vždy říkali o něm, že umí dobře slaviti svátky vánoční, jestliže vůbec kdo to umí. Kéž by to bylo pravdou i o nás všech! A tak pravím s Tiny Timem : „Bůh Žehnej nám všem i každému!“